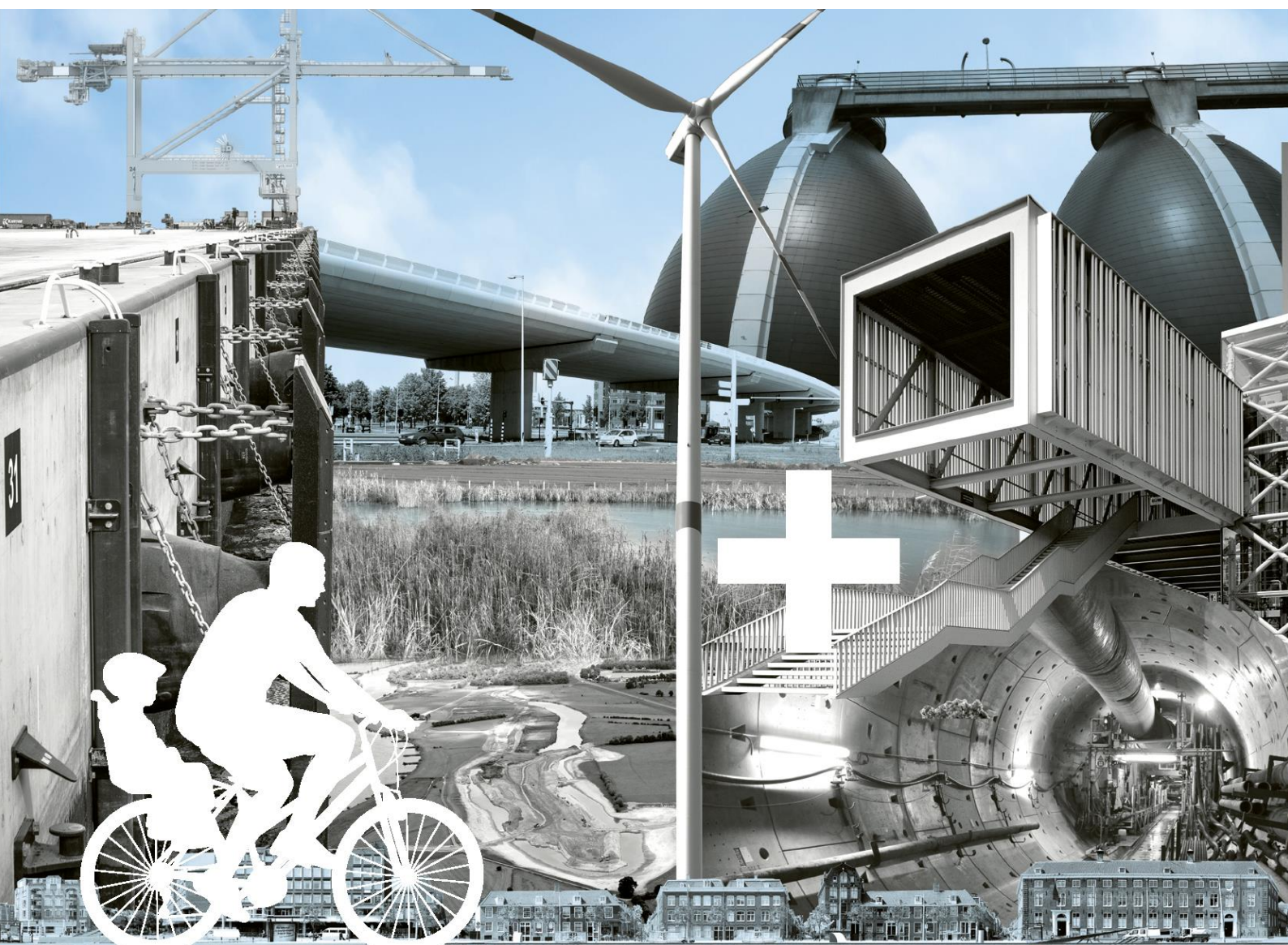

Omgevingseffectrapportage Omgevingsvisie Heerenveen

Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het Omgevingseffectrapport

Gemeente Heerenveen

11 maart 2026

Project	Omgevingseffectrapportage Omgevingsvisie Heerenveen
Opdrachtgever	Gemeente Heerenveen
Document	Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het Omgevingseffectrapport
Status	Definitief 02
Datum	11 maart 2026
Referentie	149601/26-003.845
Classificatie W+B	Projectgerelateerd
Projectcode	149601
Projectleider	A. Knipping MSc
Projectdirecteur	Drs. M.J. Schilt

Auteur(s)	J.T. Fekken MSc
Gecontroleerd door	W. Claus MSc
Goedgekeurd door	A. Knipping MSc

Paraaf

Adres	Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. Deventer K.R. Poststraat 100-3 Postbus 186 8440 AD Heerenveen +31 (0)513 64 18 00 www.witteveenbos.com KvK 38020751
-------	---

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos, noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Tekst- en datamining van (delen van) dit document, evenals enige verwerking of reproductie ervan door middel van kunstmatige intelligentie technologieën is uitdrukkelijk niet toegestaan, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Dit document (of delen ervan) mag niet worden veeleenvoudigd en/of anderszins worden gebruikt op enigerlei wijze voor het trainen van kunstmatige intelligentie technologieën, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Reden voor het opstellen van omgevingsvisie Heerenveen	5
1.2	Waarom een omgevingseffectrapport?	6
1.3	Doel van de NRD	8
1.4	Leeswijzer	9
2	OPGAVEN HEERENVEEN	10
2.1	Gebiedsbeschrijving	10
2.1.1	Ontstaan van het landschap	11
2.1.2	Bewoningsgeschiedenis en ontginning	11
2.1.3	De heren van het veen	11
2.1.4	Ontwikkeling van de kernen	11
2.2	Trends en ontwikkelingen	12
2.3	Externe beleidsontwikkelingen	13
2.4	Opgaven, doelen en ambities voor Heerenveen	15
2.5	Autonome ontwikkelingen	16
3	ONDERZOEKSAANPAK	18
3.1	Rol van het OER	18
3.2	Kern van de aanpak	19
3.3	Uitgangspunten op te stellen OER	20
3.4	Alternatieven	22
3.4.1	Beschrijving alternatieven	22
4	BEOORDELINGSKADER	26
4.1	Beoordelingsmethode	26
4.2	Beoordelingskader leefomgevingseffecten	27
5	VERVOLG	31
5.1	Inzage van de NRD	31

5.2	Procedure omgevingsvisie en OER	31
5.3	Participatie	32

6	REFERENTIES	36
---	--------------------	-----------

	Laatste pagina	36
--	----------------	----

	Bijlage(n)	Aantal pagina's
--	-------------------	------------------------

-

INLEIDING

Voor u ligt de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de omgevingsvisie van de gemeente Heerenveen. Deze NRD is de eerste formele stap in de zogeheten milieueffectrapportage (mer): een procedure die verplicht is bij het opstellen van de omgevingsvisie. De mer-procedure leidt tot een omgevingseffectrapport (OER) bij de omgevingsvisie. De NRD bevat een onderzoeksvoorstel voor dit OER. In dit hoofdstuk leest u meer over de omgevingsvisie, de rol van de mer-procedure, het OER en de NRD.

1.1 Reden voor het opstellen van omgevingsvisie Heerenveen

Wat is een omgevingsvisie?

De omgevingsvisie is een integrale visie met strategische hoofdkeuzes van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de langere termijn. De omgevingsvisie gaat onder andere in op de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, gezondheid, economie, energie, infrastructuur en cultureel erfgoed.

Inhoudelijk bevat de omgevingsvisie in ieder geval de volgende onderdelen:

- de omgevingsvisie bevat een beschrijving van hoe de gemeente ervoor staat op basis van de eerdergenoemde thema's, op hoofdlijnen welke ontwikkelingen gewenst zijn, wat juist behouden moet blijven en het te voeren integrale beleid op hoofdlijnen;
- de omgevingsvisie houdt rekening met het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt;
- ook gaat de omgevingsvisie in op de sturingsfilosofie van de gemeente en de eigen rol in relatie tot anderen bij het realiseren van de doelstellingen uit de visie;
- de omgevingsvisie duidt de gemeentelijke belangen, taken en bevoegdheden en voorziet ze van een motivatie.

De omgevingsvisie is vormvrij en bindt alleen de gemeente zelf. Daar waar de doelen en ambities van de omgevingsvisie doorwerken naar derden (waterschappen, bedrijven, burgers) kunnen daartoe regels en normen worden opgenomen in het omgevingsplan.

Waarom een 'nieuwe' omgevingsvisie?

Op 8 juli 2021 is de Omgevingsvisie 1.0 vastgesteld, hiermee heeft de gemeenteraad van Heerenveen op hoofdlijnen het beleid voor de fysieke leefomgeving vastgesteld. In de huidige visie is beschreven wat de gemeente wil zijn in 2040 en wat de gemeente tot 2030 gaat doen.

In de Startnotitie 'Vernieuwen Omgevingsvisie' staat beschreven waarom en op welke onderdelen de huidige omgevingsvisie wordt vernieuwd [ref. 1]. Deze startnotitie is op 24 oktober 2024 vastgesteld door de gemeenteraad. De Omgevingsvisie 1.0 wordt vernieuwd, omdat de tijd de visie heeft ingehaald en één keer in de vier jaar wordt de omgevingsvisie grondig geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Er zijn meerdere ontwikkelingen die maken dat er meer nodig is dan alleen het bijstellen van de omgevingsvisie. Deze ontwikkelingen zijn: Brede Welvaart, fysieke en sociale transitie, grote ruimtelijke ontwikkelingen en nieuw beleid.

Brede Welvaart betekent niet alleen een uitbreiding van het economische met welzijn en welbevinden, maar ook een samenhangende benadering op de thema's landschap, milieu, economie, werkgelegenheid, infrastructuur, waterhuishouding, wonen, huisartsenzorg, toerisme, energie en onderwijs.

De volgende transities vragen om een vernieuwd (gemeentelijk) kader:

- transitie landelijk gebied;
- energietransitie en-voorzieningen;
- klimaatadaptatie;
- circulaire economie;
- volkshuisvesting en versnelling woningbouw;
- mobiliteitstransitie;
- zorgtransitie.

Daarnaast heeft de gemeente Heerenveen te maken met een aantal gemeente overstijgende ruimtelijk ontwikkelingen, zoals de 380-kV hoogspanningskabel en de Lelylijn. Dit vraagt om ingrijpende veranderingen in onder andere de infrastructuur en de openbare ruimte. Ook de gemeente Heerenveen zal een antwoord moeten formuleren hoe invulling te geven aan deze toekomstige ontwikkelingen.

Ook is er sinds 2021 veel beleid vernieuwd, zowel in de gemeente zelf als op provinciaal, landelijk en andere niveaus. Dit zijn bouwstenen voor de vernieuwde omgevingsvisie. Om welk beleid het gaat is verder beschreven in de notitie 'Bouwstenen Vernieuwen Omgevingsvisie' [ref. 2].

Behoud basis Omgevingsvisie 1.0

In de startnotitie is aangegeven dat de basis van de Omgevingsvisie 1.0 behouden blijft. Dit betreft de principes en beginselen en de kernkwaliteiten en kernopgaven (zie paragraaf 2.4).

De samenwerkingsprincipes, afwegingsprincipes en milieubeginselen die de gemeenteraad in de huidige omgevingsvisie heeft vastgelegd blijven de sturingsbasis.

De kernkwaliteiten, de ontstaansgeschiedenis van Heerenveen en de bijbehorende gebiedsomschrijvingen uit de Omgevingsvisie 1.0 zullen slechts op plaatsen worden aangevuld of aangescherpt. Hetzelfde geldt voor de kernopgaven.

Doelen vernieuwde omgevingsvisie

De gemeenteraad heeft vijf doelen meegegeven voor het vernieuwen van de omgevingsvisie:

- 1 Brede Welvaart een belangrijkere rol geven (zie verder paragraaf 4.2 van dit rapport);
- 2 duidelijk maken hoe gemeente Heerenveen invulling geeft aan transitie zoals de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie. Ook moet in de Omgevingsvisie duidelijk worden hoe Heerenveen omgaat met grote ontwikkeling zoals de Lelylijn en de hoogspanningsverbinding Vierverlaten-Ens;
- 3 nieuw beleid (zoals de Woonvisie uit 2023) verwerken in de Omgevingsvisie;
- 4 verder vooruitkijken, naar 2050 in plaats van 2040;
- 5 aangeven hoe er meer structuur gaat komen in het beleid over de leefomgeving.

Brede Welvaart vormt enerzijds een aanleiding en beleidsdoel van het vernieuwen van de omgevingsvisie. Anderzijds behelst Brede Welvaart een set aan indicatoren waarmee beleidsdoelen gemeten kunnen worden.

1.2 Waarom een omgevingseffectrapport?

Keuze voor een omgevingseffectrapport (OER)

In de uitgangspunten Vernieuwen Omgevingsvisie presenteert de gemeente Heerenveen de eerste inhoudelijke richting voor de nieuwe Omgevingsvisie (vastgesteld op 11 december 2025 door gemeenteraad [ref. 3]). In de uitgangspuntennotitie Vernieuwen Omgevingsvisie is aangegeven om maatschappelijke opgaven een grote rol te geven in het opstellen van de omgevingsvisie. Vanwege dit integrale karakter van

de omgevingsvisie, is gekozen voor een breder dan gebruikelijke effectrapportage: een omgevingseffectrapport (OER) in plaats van een milieueffectrapport (MER). Een OER zorgt voor een integrale afweging van uiteenlopende onderwerpen die relevant zijn voor de leefomgeving.

Wat is een OER?

Een omgevingseffectrapport geeft milieu en leefomgeving een volwaardige plaats in het besluitvormingsproces over de omgevingsvisie gemeente Heerenveen. Dit doet een OER door de effecten op de leefomgeving ten gevolge van een voornemen en mogelijke alternatieve invullingen daarvan op hoofdlijnen te beschrijven.

Een OER gaat naast de traditionele milieuthema's ook in op leefomgevingsthema's als integrale gezondheid, klimaatadaptatie, energietransitie, circulariteit en sociaaleconomische aspecten.

Doel OER Omgevingsvisie Heerenveen

Het doel met het OER bij de Omgevingsvisie Heerenveen is om, voorafgaand aan de besluitvorming, alle relevante beslisinformatie breed en integraal in beeld te brengen en dit mee te laten wegen bij de te maken keuzes in de visie. Het OER draagt zo bij aan transparante besluitvorming en laat met een integrale afweging zien of er voor alle ambities, opgaven en beoogde ontwikkelingen in Heerenveen voldoende ruimte is en welke effecten de te maken keuzes hebben op de leefomgeving. Aan de hand van verschillende alternatieven (de mogelijke 'manieren' waarop de doelen kunnen worden gerealiseerd) worden in het OER de effecten in beeld gebracht. Ook geeft het OER inzicht in strijdigheid, dan wel meekoppelkansen tussen ambities, opgaven en beoogde ontwikkelingen. Het OER is een strategisch onderzoek dat hoofdlijnen van de omgevingsvisie beoordeeld op impact op de leefomgeving. Het OER bevat daarom geen onderzoek naar concrete initiatieven in detail.

Mer-plicht

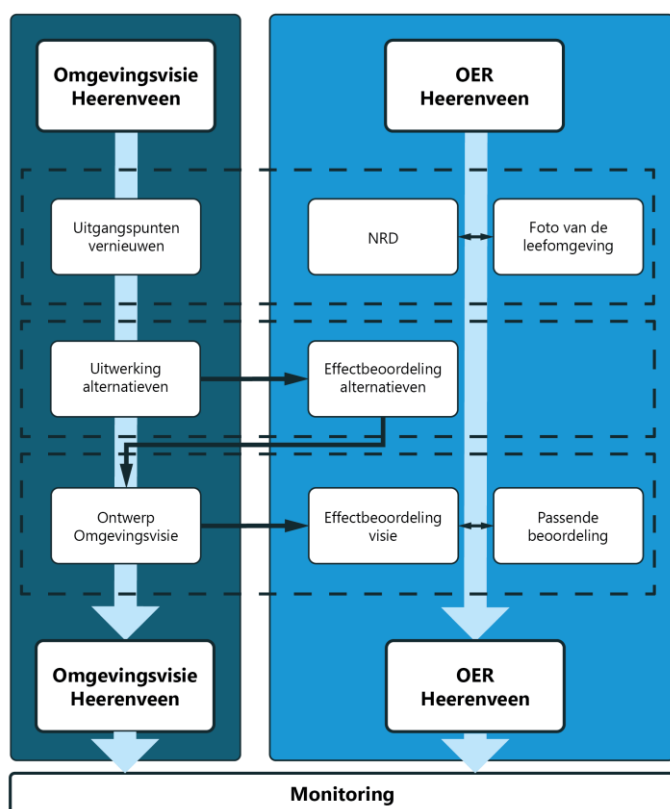
Europese en nationale wetgeving schrijven voor dat voor activiteiten met (mogelijk) aanzienlijke milieueffecten een mer-procedure wordt doorlopen. Nederlandse wet moet voldoen aan de Europese mer-richtlijn voor projecten (2014/52/EU, 2011/92/EU) en de Europese SMB-richtlijn (Strategische milieubeoordeling, 2001/42/EG) voor plannen en programma's. De Europese wetgeving is geïmplementeerd in de Omgevingswet (afdeling 16.4) en verder uitgewerkt in het Omgevingsbesluit (hoofdstuk 11, bijlage V). Het type mer-procedure (plan-mer, project-mer of mer-beoordeling) hangt af van de aard, omvang van de activiteit en het type besluit.

De Omgevingsvisie is een wettelijk voorgeschreven plan in de zin van artikel 16.34 van de Omgevingswet. De omgevingsvisie stelt bovendien kaders aan besluiten voor projecten die mogelijk aanzienlijke milieueffecten hebben (artikel 16.36 lid 1 en 4). Onder meer aan het omgevingsplan voor bijvoorbeeld stedelijk ontwikkelingsprojecten zoals bedoeld in Bijlage V van het Omgevingsbesluit onder project nr. J11. Naar verwachting brengt de omgevingsvisie niet alleen kleine wijzigingen op een lokaal niveau aan, maar hebben keuzes betrekking op grotere opgaven op de schaal van de gehele gemeente. Er is daarom geen sprake van een plan-mer-beoordeling (artikel 16.36 lid 3). Ook is naar verwachting een passende beoordeling nodig (artikel 16.36 lid 2). Voor de omgevingsvisie geldt daarmee direct een plicht tot het opstellen van een milieueffectrapport (OER in het geval van Heerenveen) en het doorlopen van de milieueffectrapportage. De milieueffectrapportage (mer) is de procedure om tot het OER te komen. De mer-procedure is nader toegelicht in hoofdstuk 3.

De wisselwerking tussen de omgevingsvisie en het OER

Om ervoor te zorgen dat er een goede wisselwerking is tussen de omgevingsvisie en het OER, zijn er verschillende interacties tussen de twee sporen. Hierbij worden de keuzes vanuit het omgevingsvisie-spoor constant getoetst in het OER-spoor, waarna de bevindingen hiervan weer worden verwerkt in het omgevingsvisie-spoor. In afbeelding 1.1 is deze wisselwerking versimpeld weergegeven en de volledige uitwerking is te vinden in hoofdstuk 3.

Afbeelding 1.1 Schematische weergave van de wisselwerking tussen het omgevingsvisie-spoor en het OER-spoor

Participatie

Bij het opstellen van de omgevingsvisie vindt participatie plaats. Hoofdstuk 5 beschrijft de participatieaanpak op hoofdlijnen. De gemeente Heerenveen heeft voor het vervolgproces vernieuwen omgevingsvisie een participatieaanpak opgesteld (beoogde vaststelling maart 2026). Dit document beschrijft het doel van de participatie, de doelgroepen en de werkwijze van participatie bij het opstellen van de vernieuwde omgevingsvisie.

Initiatiefnemer en Bevoegd Gezag

In de mer-procedure voor de omgevingsvisie is de gemeente Heerenveen zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag. Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor de voorbereiding van de omgevingsvisie en het OER. Zij treden op als initiatiefnemer. Het college stelt de NRD vast. De omgevingsvisie en het OER worden vastgesteld door de gemeenteraad. De gemeenteraad vormt daarmee het bevoegd gezag.

Naast de initiatiefnemer en bevoegd gezag zijn er ook diverse bestuursorganen en instanties die adviseren over de inhoud van het OER.

1.3 Doel van de NRD

Wat is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau?

De NRD heeft een aantal functies. In de eerste plaats is het een kennisgeving van het voornemen om een mer-procedure te doorlopen en een OER op te stellen bij de omgevingsvisie. Daarnaast raadpleegt gemeente Heerenveen met de NRD de relevante bestuursorganen en instanties over de reikwijdte en detailniveau van het OER.

Een NRD is vormvrij, maar dient voldoende informatie te bevatten om deze bestuursorganen, instanties en andere geïnteresseerden inzicht te geven in de inhoud en de opzet van het op te stellen OER. De afbakening van het onderzoek - ofwel het bepalen van de reikwijdte en het detailniveau van het onderzoek - is belangrijk voor het opstellen van het OER. De reikwijdte heeft betrekking op welke alternatieven en welke milieuaspecten onderzocht gaan worden in het OER en het onderzoeksgebied van het OER. Tevens geeft de NRD-inzicht in het beoordelingskader en de wijze van beoordelen dat wordt gehanteerd bij het beoordelen van de effecten. Dit betreft het detailniveau van het onderzoek: hoe uitgebreid en op welke manier worden de verschillende milieuaspecten onderzocht.

1.4 Leeswijzer

Tabel 1.1 geeft weer welke informatie elk hoofdstuk van deze notitie bevat.

Tabel 1.1 Leeswijzer

Hoofdstuk	Informatie
1 Inleiding	waarom stelt de gemeente Heerenveen een omgevingsvisie op en waarom is het nodig om hier een omgevingseffectrapport bij op te stellen?
2 Opgaven Heerenveen	wat kenmerkt Heerenveen op dit moment en welke ambitie, doelen en opgave heeft Heerenveen voor de toekomst?
3 Onderzoeksaanpak	uit welke stappen bestaat het onderzoek en welke uitgangspunten worden gehanteerd?
4 Beoordelingskader	naar welke aspecten wordt onderzoek uitgevoerd? Welke methodes worden hierbij gehanteerd?
5 Vervolg	wat zijn de vervolgstappen?

2

OPGAVEN HEERENVEEN

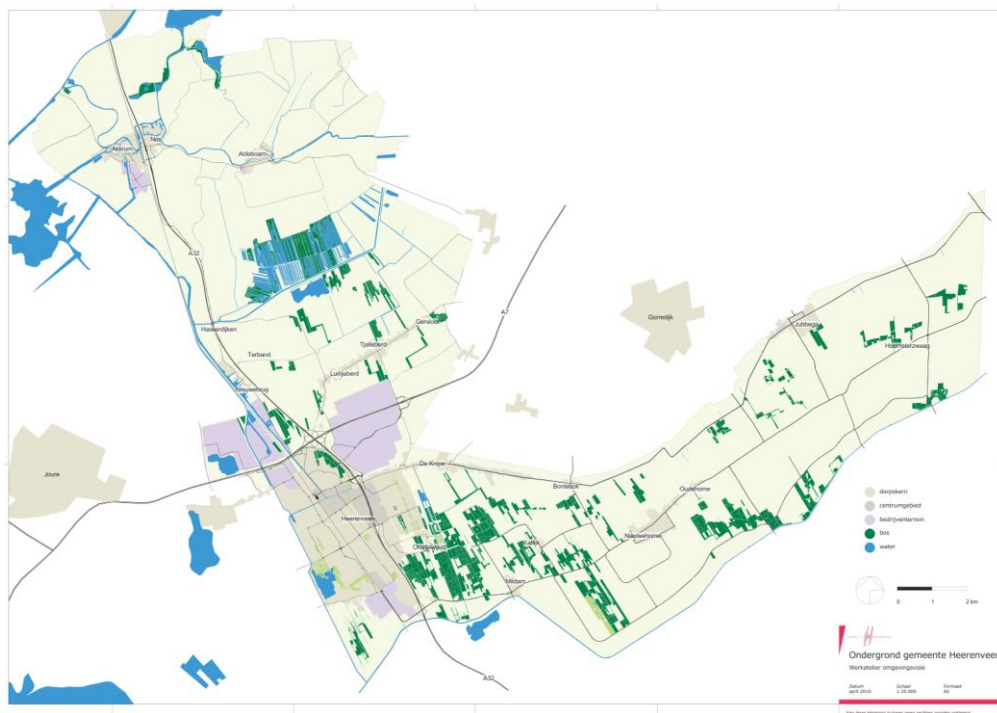
De uitgangspuntennotitie Vernieuwen Omgevingsvisie [ref. 3] geeft aan dat in de basis de algemene en gebied specifieke ontstaansgeschiedenis en kernkwaliteiten van de Omgevingsvisie 1.0 het vertrekpunt blijft. Ook de indeling van deelgebieden blijft het vertrekpunt. Waar nodig kan de gebiedsindeling nog wel bijgesteld worden. De gebiedsomschrijvingen zullen op plaatsen worden aangevuld of aangescherpt, maar een groot deel zal behouden blijven.

Dit hoofdstuk geeft eerst een beknopte weergave van de gebiedsbeschrijving (paragraaf 2.1), vervolgens wordt ingegaan op de trends en (externe) ontwikkelingen in de gemeente Heerenveen (paragrafen 2.2 en 2.3). Paragraaf 2.4 gaat in op het lokale beleid van gemeente Heerenveen en welke opgaven, doelen en ambities er spelen. Afsluitend van dit hoofdstuk worden de autonome ontwikkelingen beschreven.

2.1 Gebiedsbeschrijving

Uit het ontstaan van het landschap, de ontginning van het landschap en de ontwikkeling daarna, zijn de unieke kenmerken en waarden van Heerenveen ontstaan. Een deel daarvan wordt gezien als de basis voor verdere ontwikkeling van Heerenveen: dit zijn de kernkwaliteiten.

Afbeelding 2.1 Overzichtskaart Gemeente Heerenveen [ref. 1]

2.1.1 Ontstaan van het landschap

Tijdens de voorlaatste ijstijd ontstonden in Zuidoost-Friesland lange ruggen die schuin door het landschap liepen, van de richting noordoosten naar de richting zuidwesten. Daartussen ontstonden lagergelegen beekdalen van de Tjonger en de Boorne. Tijdens de vrij droge laatste ijstijd werden op deze ondergrond dekzandpakketten afgezet.

Later, in het Holoceen, werd het klimaat warmer en vochtiger waardoor de plantengroei toenam en op sommige natte plaatsen veen ontstond, bijvoorbeeld in de laagten die tussen de zandruggen waren gelegen. Er ontstonden veenlagen met een maximale dikte van 2 à 3 m die deels boven de dekzandruggen uitstaken; het hoogveen. Op plekken waar de veengroei onder de grondwaterstand werd gevormd, is sprake van laagveen.

2.1.2 Bewoningsgeschiedenis en ontginning

In de Middeleeuwen werden vooral de hoger gelegen dekzandruggen bewoond. Op deze hoger gelegen delen ontstonden langgerekte bewoningstructuren. Voorbeelden daarvan zijn de Schoterlandseweg en de Aengwirdeweg. Vanuit deze ontginningsassen werd het omliggende landschap geschikt gemaakt voor landbouw. Eerst ging het om de aangrenzende gronden. Later werden ook de lagergelegen delen stapsgewijs ontwaterd en geschikt gemaakt voor de landbouw. De Boorne vormde in de Middeleeuwen een van de voedingsstromen van de Middellzee en was daarmee een belangrijke handelsroute vanuit het veen- en zandgebied naar de kleigronden aan de kust. Bewoning in dit overstromingsgevoelige gebied vindt lange tijd plaats op terpen. De terpen bij Aldeboarn en Akkrum groeiden uit tot rijke handelssteden. Aldeboarn was zelfs lange tijd de hoofdzetel van het bestuur in deze regio. Toen de Middellzee dichtslabde en werd ingedamd, veranderde de positie van deze plaatsen en raakten ze meer georiënteerd op het omliggende landschap.

2.1.3 De heren van het veen

Vanwege de behoefte aan turf in de Hollandse steden werden in de 16e eeuw de eerste voorbereidingen getroffen tot het grootschalig afgraven van het hoogveen. In 1551 werd op initiatief van drie heren – van Dekema, Cuyck en Foeyts – een compagnie opgericht, met als doel grote stukken land op te kopen en aan veenontginning te doen. Van Akkrum tot Heerenveen werd de Heeresloot gegraven en haaks daarop de Schoterlandse Compagnonsvaart (het veengebied in). Op het kruispunt van deze waterwegen ontstond de kern Heerenveen. De hoofdplaats dankt haar naam dus aan de heren van het veen.

2.1.4 Ontwikkeling van de kernen

Tot in de 19e eeuw bleef bebouwing in Heerenveen geconcentreerd in lintstructuren op de hoger gelegen zandruggen en langs de Schoterlandse Compagnonsvaart. Nadat steeds meer veengebieden waren ontgonnen en steenkool in opkomst was als brandstof, werd de landbouw rond 1900 de dominante economische factor. De trek van turfstekers naar Heerenveen en de toenemende industrialisatie dwongen Heerenveen tot uitbreiden. Verschillende uitbreidingswijken kwamen tot stand. Ook de andere dorpen werden in die periode uitgebreid.

Daarnaast speelde de aanleg van de spoorlijn (met een station bij Akkrum) en later de komst van de snelweg een belangrijke rol in de ruimtelijke en economische ontwikkeling van de regio. Vooral Akkrum onderscheidde zich hierdoor, door de ligging aan het water en de spoorlijn ontwikkelde het zich al voor de oorlog en was het niet volledig afhankelijk van Heerenveen. De aanwezigheid van het station en de goede bereikbaarheid stimuleerden industrialisering en de ontwikkeling als forensendorp in Akkrum sterker dan in de overige kernen.

Na de oorlog was er sprake van woningnood en kwam de ontwikkeling van kernen in een stroomversnelling.

2.2 Trends en ontwikkelingen

De vernieuwde omgevingsvisie van Heerenveen wordt opgesteld tegen de achtergrond van een aantal structurele trends en ontwikkelingen die invloed hebben op de fysieke leefomgeving op de korte, middellange en lange termijn. Deze trends zijn beschreven en geanalyseerd in de Uitgangspuntennotitie Vernieuwen Omgevingsvisie [ref. 3], mede op basis van recente cijfers en analyses van onder andere Planbureau Fryslân, en vormen samen met beleidsontwikkelingen bij andere overheden het inhoudelijke fundament voor de opgaven in de omgevingsvisie en het daarop gebaseerde omgevingseffectrapport (OER).

Demografische ontwikkelingen

Uit recente bevolkingsprognoses van provincie Fryslân blijkt dat het inwonertal van de gemeente Heerenveen tot 2050 blijft groeien. Daarmee wijkt het actuele beeld af van eerdere verwachtingen waarin werd uitgegaan van een stabilisatie of afname van de bevolking na 2035. Tussen 2025 en 2050 wordt een toename van circa 5.000 inwoners verwacht.

De bevolkingsgroei vindt grotendeels plaats in de oudere leeftijdscategorieën. Met name het aantal inwoners van 75 jaar en ouder neemt sterk toe. Dit leidt tot veranderingen in de huishoudenssamenstelling, waaronder een toename van eenpersoonshuishoudens. Tegelijkertijd blijft er sprake van instroom van jongere huishoudens en gezinnen, onder meer door de regionale functie van Heerenveen en de beschikbare voorzieningen. Deze demografische ontwikkelingen beïnvloeden de omvang en samenstelling van de woningvraag en de vraag naar voorzieningen en zorg.

Sociale ontwikkelingen

Volgens analyses van Planbureau Fryslân ervaren inwoners van Heerenveen over het algemeen een relatief hoge tevredenheid met het leven en een lager stressniveau dan gemiddeld in Fryslân en Nederland. Ook zijn inwoners iets vaker tevreden over hun vrije tijd.

Tegelijkertijd laten de cijfers zien dat een aanzienlijk deel van de bevolking zich matig tot ernstig eenzaam voelt. Daarnaast is sprake van toenemende ervaren stress onder specifieke groepen, met name jongvolwassenen en inwoners in de leeftijdscategorie 35 tot 49 jaar. Factoren die hierbij een rol spelen zijn onder andere werkdruk en mantelzorgtaken. Deze sociale kenmerken verschillen per wijk en doelgroep en hangen samen met demografische ontwikkelingen en de beschikbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen.

Economische ontwikkelingen

Heerenveen vervult een belangrijke functie als (boven)regionaal centrum voor werk en voorzieningen en beschikt over een relatief sterke economische positie binnen Zuidoost-Friesland, mede door de goede bereikbaarheid, de aanwezigheid van bedrijventerreinen, regionale voorzieningen en een divers bedrijfsleven.

Tegelijkertijd spelen structurele ontwikkelingen die samenhangen met verduurzaming, energietransitie en de overgang naar een circulaire economie. Deze transities leiden tot veranderingen in de aard van bedrijvigheid en in de ruimtevraag van bedrijven. Uit de Contourenschets [ref. 4] blijkt dat er zowel op korte als langere termijn, behoefte blijft bestaan aan ruimte voor economische functies, terwijl tegelijkertijd wordt ingezet op intensiever en efficiënter gebruik van bestaande bedrijventerreinen.

Daarnaast staan de arbeidsmarkt en het onderwijs onder druk. De potentiële beroepsbevolking is de afgelopen jaren gekrompen terwijl het aantal banen is toegenomen, wat leidt tot aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd neemt het aantal leerlingen in het voortgezet en vervolgonderwijs de komende jaren af door demografische ontwikkelingen. Deze trends vragen om verdere samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheid, het behouden van jongeren voor de regio en het versterken van

innovatieve en circulaire economische sectoren om de vitaliteit van de economie op lange termijn te waarborgen.

De vitaliteit van de economie is daarmee een belangrijke randvoorwaarde voor Brede Welvaart in Heerenveen waarbij economische ontwikkeling, arbeidsmarkt, onderwijs en regionale samenwerking in samenhang richting geven aan toekomstige ruimtelijke en maatschappelijke keuzes.

Ruimtelijke ontwikkelingen en verstedelijking

De demografische en economische ontwikkelingen leiden tot een toenemende druk op de beschikbare ruimte binnen de gemeente Heerenveen. Met name in en rond de kern Heerenveen komen verschillende ruimtevragers samen, waaronder wonen, werken, mobiliteit, energievoorziening en voorzieningen.

Daarnaast is sprake van ruimtelijke ontwikkelingen met een bovenlokaal en deels bovenregionaal karakter. Het gaat onder meer om de energietransitie, de noodzaak tot klimaatadaptatie en infrastructuurontwikkelingen zoals de mogelijke realisatie van de Lelylijn en de inpassing van een 380 kV-hoogspanningsverbinding. Ook het landelijk gebied kent ruimtelijke veranderingen, onder andere door opgaven op het gebied van landbouw, natuur, water en bodem. Deze ontwikkelingen beïnvloeden gezamenlijk de ruimtelijke structuur en het ruimtegebruik binnen de gemeente.

2.3 Externe beleidsontwikkelingen

Naast lokale trends en ontwikkelingen wordt de vernieuwde omgevingsvisie van Heerenveen beïnvloed door beleidskaders en ontwikkelingen bij andere overheden. Het betreft zowel nationaal, provinciaal, regionaal als waterschapsbeleid, dat richting geeft aan ruimtelijke keuzes en in sommige gevallen randvoorwaarden stelt aan de beleidsruimte van de gemeente. Door in de omgevingsvisie een duidelijke positie in te nemen over deze ontwikkelingen wil de gemeente strategisch beleid voeren over deze onderwerpen.

Deze externe beleidsontwikkelingen zijn beschreven in de Uitgangspuntennotitie Vernieuwen Omgevingsvisie en vormen mede de context voor de opgaven en het omgevingseffectrapport (OER).

Rijksoverheid

Op rijksniveau zijn verschillende beleidsontwikkelingen richtinggevend voor de ruimtelijke keuzes in Heerenveen. Het Programma NOVEX is gericht op het beter coördineren en versnellen van grote nationale ruimtelijke opgaven, zoals woningbouw, energietransitie, klimaatadaptatie en bereikbaarheid. Heerenveen maakt deel uit van het NOVEX-zoekgebied voor de Lelylijn, een nieuwe spoorverbinding tussen Lelystad en Groningen/Leeuwarden. In dit kader voeren Rijk en regio onderzoeken uit, waaronder het Masterplan Lelylijn, waarin ook de mogelijke effecten op stationslocaties zoals Heerenveen worden verkend.

Daarnaast is de Contourennotitie Nota Ruimte relevant. Deze schetst de lange termijn richting voor de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland, met onder meer aandacht voor een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur, de overgang naar een klimaat neutrale en circulaire samenleving en het versterken van steden en regio's. De Nota Ruimte heeft momenteel de status van ontwerp en is nog niet vastgesteld. Desondanks geeft de gemeente Heerenveen in de bouwstenen voor de vernieuwde omgevingsvisie aan te willen anticiperen op de hierin geschetste ruimtelijke hoofdkeuzes en transities. Daarmee vormt de Nota Ruimte, ondanks het formeel nog niet vastgestelde status, een relevante beleidsmatige referentie voor de verdere uitwerking van de omgevingsvisie en het omgevingseffectrapport.

Verder is de Kamerbrief Water en Bodem van belang. Hierin wordt benadrukt dat ruimtelijke keuzes moeten aansluiten bij de draagkracht van het water- en bodemsysteem, onder meer bij woningbouw, landbouw en infrastructuur. Dit principe fungeert als belangrijke randvoorwaarde voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

Provincie Fryslân

Op provinciaal niveau zijn meerdere beleidsdocumenten richtinggevend. De provinciale Omgevingsvisie Fryslân vormt het integrale kader voor de fysieke leefomgeving en zet in op een toekomstbestendige ontwikkeling van landschap, economie, energie, landbouw, natuur en leefbaarheid. Belangrijke uitgangspunten zijn zorgvuldig ruimtegebruik, versterking van ruimtelijke kwaliteit, klimaatadaptatie, energietransitie en het behoud van landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Deze uitgangspunten werken door in gemeentelijke keuzes voor verstedelijking, infrastructuur, energieopwekking en inrichting van het landelijk gebied.

Het beleid Gastvrij Fryslân 2028 richt zich op recreatie en toerisme en zet in op zogenoemde 'slimme groei', waarbij toeristische ontwikkelingen bijdragen aan Brede Welvaart en passen bij landschappelijke en ecologische kwaliteiten. Grootschalige ontwikkelingen worden daarbij beperkt.

Daarnaast is de Friese Energievisie van belang. Deze visie stelt dat Fryslân in 2050 volledig moet zijn overgestapt op schone energie en een goed functionerend energiesysteem moet hebben. Voor Heerenveen betekent dit onder meer een zoektocht naar locaties voor grootschalige energieopwek bij bedrijventerreinen en kleinschalige opwek en opslag in en rond dorpen.

Verder zijn de Regionale Woondeals relevant, waarin afspraken zijn gemaakt over woningbouw. Voor Heerenveen is het woningbouwdoel voor de periode 2022 – 2030 verhoogd tot 2.310 woningen, waarvan twee derde betaalbaar en 30 % sociale huur.

Ten aanzien van het landelijk gebied was het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) bedoeld als provinciale uitwerking van de nationale opgaven rond natuur, stikstof, water, klimaat en landbouw. In dit kader is een ontwerp-gebiedsprogramma opgesteld en op 1 juli 2023 aangeleverd bij het Rijk. Het FPLG heeft echter niet als zelfstandig ontwerp ter inzage gelegen en de verdere ontwikkeling van het programma is niet voortgezet in de oorspronkelijke vorm.

Momenteel vormt de provinciale beleidsbrief landbouw 'Noflik Buorkje yn Fryslân' (Beleidsbrief Landbouw 2025 – 2030) het actuele kader voor de ontwikkeling van de landbouwsector. Deze beleidsontwikkeling, in samenhang met bredere opgaven rond natuur, water en klimaat, is van invloed op de toekomstige inrichting en ontwikkeling van het buitengebied van Heerenveen.

Wetterskip Fryslân

Het beleid van Wetterskip Fryslân, vastgelegd in de visie Fryslân Klimaatbestendig 2050+ (Blauwe Omgevingsvisie), is richtinggevend voor waterveiligheid, waterkwaliteit en klimaatadaptatie. Het waterschap constateert dat het huidige watersysteem onder druk staat door klimaatverandering, verzilting, verdroging en bodemdaling.

Voor Heerenveen zijn met name maatregelen relevant in veen- en zandgebieden, zoals peilverhoging in veengebieden, herstel van beken, verhoging van grondwaterstanden, ruimte voor waterberging, bufferzones rond kwetsbare natuur en waterrobuust bouwen.

Regionale samenwerking

Heerenveen neemt deel aan regionale samenwerking binnen het Fries Stedelijk Netwerk, samen met de provincie Fryslân en de F4-gemeenten. In de Verstedelijkingspropositie Fries Stedelijk Netwerk 2050 is de ambitie vastgelegd om het stedelijk netwerk te versterken. Voor Heerenveen betekent dit onder meer verdere specialisatie in innovatie, maakindustrie, circulaire economie, topsport en gezondheid, groei van de woningvoorraad en verbetering van het openbaar vervoer. Deze samenwerking wordt verder uitgewerkt in een gezamenlijke verstedelijkingsstrategie.

2.4 Opgaven, doelen en ambities voor Heerenveen

De kernkwaliteiten, de ontstaansgeschiedenis van Heerenveen en de bijbehorende gebiedsomschrijvingen uit de Omgevingsvisie 1.0 zullen slechts op plaatsen worden aangevuld of aangescherpt. Hetzelfde geldt voor de kernopgaven.

De Heerenveense kernkwaliteiten

De zes kernkwaliteiten voor Heerenveen zijn opgesteld in 2021 in de omgevingsvisie 1.0 aan de hand van de kaders, beelden en ambities die op dat moment waren gelegd in het beleid van de gemeente Heerenveen.

Deze zes kernkwaliteiten zijn:

- 1 een landelijk onderscheidend profiel als (top)sportgemeente;
- 2 de uitstekende (boven)regionale bereikbaarheid en daarbij horend vestigingsklimaat;
- 3 de nabijheid van regionale voorzieningen;
- 4 landschappelijke diversiteit;
- 5 de historie van de (veen)ontginningsgeschiedenis;
- 6 een robuust groen- en blauw netwerk met ruimte voor een sterke agrarische sector.

Vier kernopgaven voor Heerenveen

De vier kernopgaven uit de omgevingsvisie 1.0 zijn nog steeds relevant. Elke kernopgave beslaat een breed aantal thema's, waarbinnen mogelijk nieuwe ontwikkelingen spelen. De kernopgaven zelf zijn een werkbare kapstok voor het verder vormgeven van nieuwe ontwikkelingen. De vier kernopgaven zijn:

- kernopgave 1: werken aan Heerenveen als (boven)regionaal centrum voor (top)sport, werk en voorzieningen;
- kernopgave 2: bouwen aan toekomstbestendige woningen;
- kernopgave 3: zorgen voor gezonde, klimaatbestendige en leefbare wijken en dorpen;
- kernopgave 4: versterken van de kwaliteit en veerkracht van het landelijk gebied.

Aanvullende opgaven, doelen en ambities

Aanvullend op de kernkwaliteiten en kernopgaven uit de Omgevingsvisie 1.0 heeft de gemeente Heerenveen een beleidsanalyse uitgevoerd van relevante gemeentelijke, regionale en nationale beleidskaders. Uit deze analyse komen de belangrijkste opgaven, doelen en ambities voor de fysieke leefomgeving naar voren. Deze vormen het vertrekpunt voor de verdere uitwerking van de omgevingsvisie en worden in samenhang met het milieueffectrapport nader beschouwd, onderbouwd en waar nodig aangescherpt.

Wonen, economie en voorzieningen

- realiseren van voldoende, betaalbare en duurzame woningen, met vitale kernen, gemengde wijken en een inclusieve woonzorgstructuur (Woonvisie Heerenveen 2023 - 2028);
- versterken van toekomstbestendige economische sectoren zoals circulaire economie, duurzame logistiek en sport- en vitaliteitsclusters, en ondersteuning van een innovatief MKB (Economisch beleid 2020 - 2030);
- behouden en versterken van regionale voorzieningen, detailhandel, recreatie en een aantrekkelijk vestigingsklimaat (Visie Detailhandel en Horeca, Omgevingsvisie Heerenveen 2040);
- ontwikkelen van Heerenveen als (boven)regionaal centrum voor sport, werk en voorzieningen (Omgevingsvisie Heerenveen 2040, Sport- en beweegbeleid).

Duurzaamheid, klimaat en leefomgeving

- toewerken naar klimaatneutraliteit in 2050, met energiebesparing, duurzame energie, circulaire economie en klimaatadaptatie (Duurzaamheidsprogramma, aansluitend op nationale energie- en klimaatdoelen);
- aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving en ontwikkelen van wijkgerichte warmteoplossingen (Transitievisie Warmte);
- versterken van biodiversiteit en klimaatadaptatieve inrichting van stad en landschap (Notitie biodiversiteit, Duurzaamheidsprogramma);
- ontwikkelen van een duurzaam, veilig en gezond mobiliteitssysteem met prioriteit voor fiets, OV, verkeersveiligheid en autoluwe woongebieden (Mobiliteitsvisie 2040).

Landelijk gebied, landschap en erfgoed

- behouden en versterken van landschappelijke structuren, contrasten, cultuurhistorische waarden en biodiversiteit (Landschapsvisie Zuidoost-Friesland, Erfgoedverordening);
- realiseren van een vitaal landelijk gebied met economisch perspectief voor landbouw, recreatie en leefbaarheid (Omgevingsvisie Heerenveen 2040, regionale en nationale transitie richting natuurinclusieve landbouw en robuuste water- en bodemsystemen).

Sociaal-maatschappelijke kwaliteit

- bevorderen van gezondheid, kansengelijkheid, participatie en bestaanszekerheid (Kadernota Sociaal Domein, Strategische Agenda 2022 - 2040);
- stimuleren van sport en bewegen en benutten van de maatschappelijke en economische waarde van (top)sport (Sport- en beweegbeleid);
- zorgen voor veilige en leefbare wijken, met aandacht voor ondermijning, digitale veiligheid en sociale samenhang (Integraal veiligheidsplan, VTH-beleidsplan);
- toekomstbestendige onderwijs- en maatschappelijke voorzieningen, met integrale kindcentra en groene schoolomgevingen (ToekomstWIJS).

Visie op hoofdlijnen

De gemeente Heerenveen heeft middels sessies met (beleids)ambtenaren de huidige omgevingsvisie geëvalueerd. Uit de ambtelijke evaluatiesessies kwam meerdere keren naar voren dat de kern van de visie volledig is, maar dat deze wel scherpte mist. De bestaande visie op hoofdlijnen zal daarom in de vernieuwde omgevingsvisie een concretere vertaling krijgen. Daarnaast wil de gemeente Heerenveen verder kijken dan 2040 en een tijdshorizon tot 2050 toepassen in de vernieuwde omgevingsvisie.

Kern van de Omgevingsvisie 1.0

In 2040 is Heerenveen een gezonde, ondernemende en duurzame gemeente waar het prettig wonen, werken en recreëren is. We hebben ons onderscheidende profiel als (top)sportgemeente verder versterkt en verbreed. We koesteren de landschappelijke kwaliteit en diversiteit, de uitstekende bereikbaarheid en de (regionale) voorzieningen als reden om hier te wonen en te werken. En we zijn in 2040 een flink eind op weg om de gemeente samen met inwoners en bedrijven klimaatbestendig en klimaatneutraal te maken.

2.5 Autonome ontwikkelingen

Autonome ontwikkelingen zijn ruimtelijke ontwikkelingen die nog niet zijn gerealiseerd, maar die met enige mate van zekerheid de komende jaren wordt ontwikkeld. Hiervoor is bijvoorbeeld een (ontwerp)besluit genomen, bestemmingsplan gewijzigd of een vergunning verleend.

Er zijn ook ontwikkelingen waarvan tijdens de ter inzagelegging van de NRD naar verwachting een besluit over wordt genomen. Deze zijn toegevoegd bij de autonome ontwikkelingen, om bij het MER-rekening te houden met de ontwikkelingen.

In de onderstaande tabel zijn de voorziene autonome ontwikkelingen benoemd. Naast de genoemde autonome ontwikkelingen in de onderstaande tabel kunnen er voor plan overstijgende ontwikkelingen aan de orde zijn. Op het gebied van milieu is dit bijvoorbeeld de trendmatige verbetering van de luchtkwaliteit door (inter)nationale afspraken. Deze generieke planoverstijgende ontwikkelingen worden in het OER betrokken.

Het Programma Heerenveen Groeit en het Programma Centrum Heerenveen geven een overzicht van de woningbouwprojecten. In tabel 2.1 zijn de woningbouwontwikkelingen met 60 of meer woningen opgenomen die als autonome ontwikkeling worden beschouwd. In het MER worden wordt de volledige lijst opgenomen van woningbouwontwikkelingen (met ook de kleinere woningbouwprojecten).

Tabel 2.1 Toelichting autonome ontwikkelingen gemeente Heerenveen (projecten)

Autonome ontwikkeling	Toelichting
Bedrijventerrein Klaverblad Noordoost - vastgesteld op 6 juni 2025 [ref. 5]	het plan voorziet in de realisatie van 10 ha bedrijventerrein, 30 ha zonnepark inclusief groen en water en 50 ha natuur inclusieve landbouw. Het geheel wordt afgewisseld door (natte) natuur- en bosstroken. Een tweede 10 ha bedrijventerrein kan in de toekomst ontwikkeld worden op grond van de wijzigingsbevoegdheid uit de planregels
Bestemmingsplan Oude- en Nieuwehorne - De Fjilden (fase 2) - vastgesteld op 14 maart 2014 [ref. 6]	het plan betreft dat in de tweede fase na 1 januari 2020 nog eens 60 woningen kunnen worden ontwikkeld. Hiervoor is een uit te werken woonbestemming in het bestemmingsplan opgenomen
Heerenveen - Skoatterwâld 2e en 3e fase - vastgesteld op 16 juli 2018 [ref. 7]	het plan Skoatterwâld is grotendeels uitgevoerd, er zijn nog twee zones onbebouwd, namelijk 2a en 3a. Deelprojecten De Singels zijn 210 woningen, Middenzone zijn 40 woningen en Kop van Skoatterwâld zijn 210 woningen
Tjalleberd De Eide - vastgesteld op 5 juli 2010 [ref. 8]	het plan betreft de realisatie van 70 woningen in twee fasen. Fase 1 (circa 40 woningen) is gestart met realisatie. Fase 2 (circa 30 woningen) is nog niet gerealiseerd
Hepkema's Park/ Heerenveen Noord - verwachting begin 2026 besluit [ref. 9]	in Heerenveen-Noord zijn plannen voor de bouw van ongeveer 240 nieuwe woningen in het plan Hepkema's Park. Het gaat om een mix van sociale huurwoningen, appartementen, rijwoningen, twee-onder-een-kapwoningen en vrijstaande woningen. Hepkema's Park maakt onderdeel uit van de gebiedsvisie A32
Heerenveen - It Fean Plantsoen [ref. 10]	het plan betreft de realisatie van 23 appartementen, 18 zorgeenheden in een wooncentrum en 20 levensloopbestendige woningen. Het plan is gelegen in de wijk de Greiden
Kop van Skoatterwâld [ref. 11]	aan de westzijde van het plangebied Skoatterwâld. Het plan betreft de bouw van circa 210 woningen
Heerenveen - Herinrichting Royal Jongbloed [ref. 12]	op de locatie van de drukkerij Royal Jongbloed is het bestemmingsplan vastgesteld om in totaal 41 woningen te realiseren. De bedrijfskavel van Royal Jongbloed wordt verkleind

ONDERZOEKSAANPAK

Dit hoofdstuk gaat in hoe het OER wordt ingezet voor de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Op welke onderzoeksvragen gaat het OER op in. De kern van de aanpak wordt in paragraaf 3.2 geschetst, waarna in paragraaf 3.3 de uitgangspunten worden gepresenteerd. Het hoofdstuk sluit af met de beschrijving van de alternatieven op hoofdlijnen.

3.1 Rol van het OER

Het OER wordt als onderzoeksmiddel ingezet tijdens de ontwikkeling van de visie. Het 'ontwerpend OER' brengt in het proces in beeld waar vanuit het oogpunt van milieu en de leefomgeving er opgaven zijn en wat de bandbreedte van effecten is van mogelijke keuzes in de visie hierop. De wisselwerking tussen het visiespoor en het OER-spoor wordt gefaciliteerd middels 'ontwerploops'. Een ontwerpend OER geeft tijdig inzicht in met welke keuzes negatieve effecten te beperken zijn en met welke keuzes juist kansen ontstaan. Zo toetst het OER dus niet enkel achteraf op haalbaarheid, maar faciliteert, met tussenproducten, de ontwikkeling van de visie.

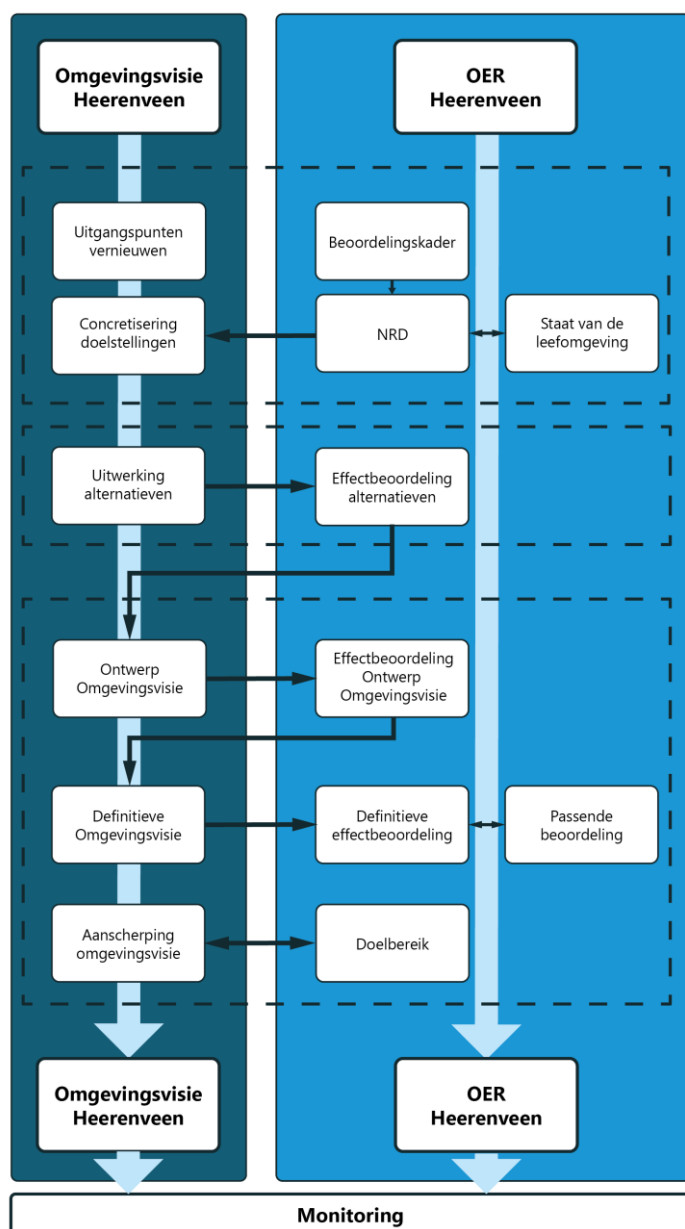
Op afbeelding 3.1 is het proces schematisch verbeeld, waarbij de relaties en verbindingen tussen de producten uit de twee sporen zichtbaar zijn. De inzichten uit het OER geven input aan het stapsgewijs opbouwen aan de vernieuwing van de omgevingsvisie. De staat van de leefomgeving geeft input voor aanscherping van de opgaven en het verhaal van Heerenveen en het concept-OER geeft inzicht in de impact van de alternatieven. De gekozen visie op hoofdlijnen (waarschijnlijk een combinatie van elementen uit verschillende alternatieven, ook wel voorkeursalternatief genoemd) wordt tevens beoordeeld in het OER. Ook worden randvoorwaarden, aandachtspunten en onzekerheden vastgelegd in het OER, zodat daar in de beleidsuitwerking en monitoring aandacht aan besteed kan worden.

Hoofdvragen voor het OER

Het OER gaat in op de volgende hoofdvragen:

- 1 wat is de huidige staat en kwaliteit van de leefomgeving?
- 2 hoe ontwikkelt de leefomgeving zich autonoom (zonder aanvulling op de omgevingsvisie)?
- 3 welke alternatieven volgen uit de concretisering van de ambities (op welke mogelijke manieren kan invulling worden gegeven aan de ambities)?
- 4 wat zijn de effecten van deze alternatieven?
- 5 wat zijn de effecten van het gekozen toekomstbeeld (voorkeursalternatief) die in de vernieuwing van de omgevingsvisie wordt opgenomen?
- 6 wat zijn aandachtspunten, randvoorwaarden en onzekerheden voor monitoring en evaluatie?

Afbeelding 3.1 Schematische relaties tussen de producten uit de omgevingsvisie- en het OER spoor

3.2 Kern van de aanpak

De onderzoeks aanpak bestaat op hoofdlijnen uit vijf stappen:

- 1 vaststellen opgaven Heerenveen: hoofdstuk 2 van deze NRD geeft een eerste indruk van de ontwikkelingen en opgaven die spelen in Heerenveen. Op basis van de omgevingsvisie 1.0, Brede Welvaart, transities, ruimtelijke ontwikkelingen en beleidsontwikkelingen wordt deze informatie in het OER uitgewerkt en aangescherpt. Ook de inzichten uit de analyse van de huidige staat van Heerenveen (stap 3) kunnen leiden tot aanpassingen van de opgaven;
- 2 uitwerken integraal beoordelingskader: de staat van de leefomgeving wordt opgesteld. Dit is een document waarin de huidige staat van de gemeente Heerenveen wordt onderzocht aan de hand van een aantal thema's en aspecten, waaronder Brede Welvaart thema's. Brede Welvaart geeft een set aan indicatoren om het beleidsdoelen te kunnen meten. De staat van de leefomgeving wordt in het OER getoetst aan het integraal beoordelingskader uit hoofdstuk 4. Dit beoordelingskader wordt in het OER

- nader uitgewerkt op basis van achterliggend beleid, maar laat nu al zien welke thema's en criteria een belangrijke rol vervullen en welke 'kapstok' wordt gebruikt in het milieuonderzoek;
- 3 analyse van de referentiesituatie (zie uitleg onder 3.3): het OER brengt in beeld wat de milieu- en leefomgevingskwaliteit is op dit moment. Uit deze analyse blijkt waar zich reeds knelpunten voordoen en waar kwaliteit in de leefomgeving relatief hoog is. Daarbij wordt een oordeel gegeven in relatie tot wettelijke normen en/of beleidsdoelen van gemeente Heerenveen;
 - 4 vaststellen alternatieven: op basis van de opgaven, kansen en knelpunten in het gebied, worden in het OER de effecten van de alternatieven onderzocht. Paragraaf 3.4 van dit rapport geeft aan op welke wijze de alternatieven opgesteld gaan worden en op welke aspecten wordt gelet;
 - 5 effecten en vergelijking van de alternatieven: de effecten van de alternatieven worden beoordeeld op hun milieueffecten/omgevingseffecten (zie beoordelingskader in hoofdstuk 4) en mate waarin ze invulling geven aan de ambities en doelen voor Heerenveen (doelbereik). In het OER wordt zo inzicht gegeven in de voor- en nadelen, kansen, belemmeringen en interacties van verschillende keuzes die belangrijk zijn voor de besluitvorming over de vernieuwing van de omgevingsvisie.

3.3 Uitgangspunten op te stellen OER

Plan- en studiegebied

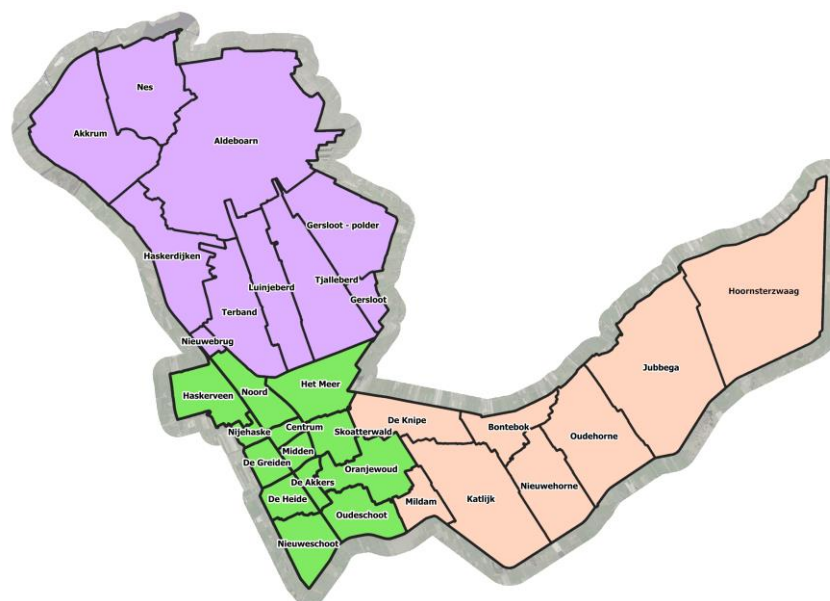
De omgevingsvisie heeft betrekking op het gehele grondgebied van gemeente Heerenveen. Dit is het plangebied. De effecten van de omgevingsvisie kunnen echter ook buiten de grenzen van de gemeente optreden. Dit is het studiegebied voor het OER.

In het OER worden de volgende drie deelgebieden gehanteerd, zie afbeelding 3.2:

- kern Heerenveen en omliggende dorpen en omliggend buitengebied (groen);
- dorpen & buitengebied - noord (paars);
- dorpen & buitengebied - oost (roze/oranje).

De kern Heerenveen heeft zijn eigen uitdagingen en wordt aangeduid als grootste kern. Deze verdeling voor het buitengebied is gemaakt op basis van de ondergrond. Buitengebied - noord betreft, de noordzijde van de kern Heerenveen richting Akkrum en bevindt zich op veengrond. Buitengebied - oost is aan de oostzijde van de kern Heerenveen en is gevestigd op een zandgrond.

Afbeelding 3.2 Kaartweergave drie deelgebieden (groen: kern Heerenveen, paars: dorpen en buitengebied noord, roze/oranje: dorpen en buitengebied oost)

Situatie in het onderzoek

In het OER worden op allerlei aspecten van de leefomgeving (zie beoordelingskader) informatie gegeven. Daarbij worden de volgende situaties onderscheiden:

- huidige situatie: dit is de feitelijke staat van de leefomgeving in het jaar 2026 of het meeste recente jaar waarover informatie beschikbaar is. In de praktijk is dit vaak het jaar 2023, 2024 of 2025 (bronnen zoals PLB Fryslân worden gebruikt);
- referentiesituatie: de situatie die tot en met 2050 zou ontstaan als gevolg van de zogeheten autonome ontwikkelingen. Autonome ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die zich ook zouden voordoen als de omgevingsvisie niet wordt gerealiseerd. Hierbij valt onderscheid te maken tussen generieke (exogene) autonome ontwikkelingen (algemene trends en ontwikkelingen als klimaatverandering of vergrijzing die Heerenveen als het ware overkomen en waarop de gemeente niet of nauwelijks invloed heeft), autonoom omgevingsbeleid (voorzetting van het huidige (sectorale) beleid) en autonome projecten (bouw- en infraprojecten waarover al definitieve besluitvorming heeft plaatsgevonden maar die nog niet uitgevoerd zijn). Voor het jaar 2050 is vaak beperkte informatie beschikbaar en bestaat de nodige onzekerheid over autonome ontwikkelingen. In het OER wordt aangegeven welke bronnen zijn gebruikt voor het schetsen van de referentiesituatie en of bijvoorbeeld prognoses tot 2040 zijn geëxtrapoleerd naar 2050;
- alternatieven: de alternatieven schetsen mogelijke ontwikkelrichtingen voor Heerenveen in 2050. In dit OER vervullen ze de rol van het mogelijke toekomstbeeld van de Omgevingsvisie;
- voorkeursalternatief: het voorkeursalternatief bevat de hoofdlijnen van de Omgevingsvisie Heerenveen. De analyse van het voorkeursalternatief laat zien wat de verwachte gevolgen zijn van het nieuwe beleid van de omgevingsvisie en in welke mate het voorkeursalternatief kansen en/of risico's vormt voor de kwaliteiten van de leefomgeving. Dit kan leiden tot een aanscherping van het voorkeursalternatief;
- de mate waarin het voorkeursalternatief bijdraagt aan het behalen van doelstellingen van de omgevingsvisie ('doelbereik'). Met deze doelbereiktoets laat het OER zien in hoeverre verwacht wordt dat het voorkeursalternatief bijdraagt aan het halen van de doelen die met de omgevingsvisie nagestreefd worden.

Uitgangspunten Vernieuwen Omgevingsvisie

De gemeente heeft in de uitgangspunten Vernieuwen Omgevingsvisie algemene uitgangspunten opgesteld. Deze algemene uitgangspunten voor ruimtelijke ontwikkelingen vervangen de vier afwegingsprincipes uit de Omgevingsvisie 1.0. De nieuwe algemene uitgangspunten sluiten beter aan bij nieuwe inzichten, die komen uit de beleidsontwikkelingen. Hieronder zijn de uitgangspunten beknopt beschreven, in de Uitgangspunten Vernieuwen Omgevingsvisie zijn ze verder uitgewerkt [ref. 3]. In het OER wordt ingegaan wat de alternatieven betekenen voor deze principes:

- 1 **geen afwenteling naar later of elders.** Keuzes voor de huidige leefkwaliteit mogen niet ten koste gaan van toekomstige generaties of van mensen in andere delen van de wereld. Milieubeginselen blijven daarbij leidend;
- 2 **samenhang en zuinig ruimtegebruik.** Ruimtelijke opgaven worden in onderlinge samenhang bekeken. Belangen worden zorgvuldig afgewogen en keuzes transparant gemaakt. Ruimte wordt efficiënt benut, bijvoorbeeld door functies te combineren en ontwikkelingen meerdere doelen te laten dienen;
- 3 **beschermen en versterken van ruimtelijke kwaliteit.** Ontwikkelingen moeten passen bij de aard en schaal van een gebied. Kenmerkende kwaliteiten, cultuurhistorische waarden en natuurlijk erfgoed worden behouden en versterkt;
- 4 **gezonde en veilige leefomgeving.** Bij alle ontwikkelingen blijft de gezondheid en veiligheid van inwoners, ondernemers en bezoekers gewaarborgd en waar mogelijk verbeterd. Gevoelige functies worden vermeden op locaties met hoge milieubelasting, zoals geluid;
- 5 **rekening houden met water en bodem.** Het gebruik van de onder- en bovengrond sluit beter aan op de mogelijkheden en beperkingen van het water- en bodemsysteem.

3.4 Alternatieven

Veel onderwerpen vragen extra ruimte in de toekomst. Daarom heeft de gemeente Heerenveen een Contourenschets Vernieuwen Omgevingsvisie opgesteld [ref. 4]. In de contourenschets zijn drie denkrichtingen voor de ontwikkeling van de kern Heerenveen gepresenteerd. Deze contourenschets is gebaseerd op de startnotitie en bijbehorende bouwstenennotitie, waarin is opgenomen welke opgaven, transities en ontwikkelingen er meegenomen worden bij het vernieuwen van de omgevingsvisie. De denkrichtingen zijn ontwikkeld in ontwerp ateliers met een brede groep medewerkers vanuit de gemeente (verschillende disciplines). Door kennis uit te wisselen, te schetsen en feedback te geven zijn drie mogelijke denkrichtingen vormgegeven die voortkomen uit de kwaliteiten van Heerenveen.

De drie denkrichtingen zijn:

- 1 compacte kernen in een werkend buitengebied - korte reisafstanden binnen Heerenveen, voorzieningen altijd in de buurt;
- 2 natuurlijke kernen in een natuurlijk buitengebied - wonen in een groene omgeving met de gemakken van een kleine stad;
- 3 groeiende kernen in een ontspannen buitengebied - economische motor & de regiofunctie van Heerenveen.

Ontwikkeling denkrichtingen naar alternatieven

De alternatieven hebben als doel om het inzicht in de gevolgen van de ruimtelijke keuzes te vergroten. Om tot een integrale omgevingsvisie te komen, schetsen de alternatieven hoe bepaalde opgaven op verschillende plekken (waar) en op een verschillende manier (hoe) worden ontwikkeld. Elk alternatief laat daarmee een uiterste inrichting van de fysieke leefomgeving met andere effecten zien.

De drie denkrichtingen uit de contourenschets vormen een goede basis voor de te onderzoeken alternatieven in het OER. De drie denkrichtingen laten immers de uitersten zien waarop invulling kan worden gegeven aan de transities en ontwikkelingen binnen de gemeente Heerenveen. De drie denkrichtingen uit de contourenschets zijn voornamelijk gericht op de kern Heerenveen. Daarom zijn de denkrichtingen verder uitgedacht voor het buitengebied en de omliggende kernen.

Een eerste stap richting de alternatieven is in januari 2026 gemaakt. Daarbij zijn de drie denkrichtingen uitgewerkt op diverse thema's. Dit heeft geleid tot een beschrijving van de alternatieven zoals hieronder is opgenomen.

3.4.1 Beschrijving alternatieven

Vanuit de denkrichtingen worden nu, ten tijde van dit schrijven, de alternatieven verder vormgegeven. Dit ontwerpproces is nog niet afgerond als het NRD ter inzage gaat. Voordat het OER geschreven wordt moet dit ontwerpproces van alternatievenontwikkeling zijn afgerond. De alternatieven worden concreter gemaakt voor de thema's economie, mobiliteit, energie, wonen, zorg, landschap, groen en water, sport en buitenrecreatie.

De drie alternatieven worden hieronder verder toegelicht en worden concreter gemaakt. Hieronder wordt een algemene beschrijving gegeven van de insteek van de te onderzoeken alternatieven.

Compacte kernen in een werkend buitengebied

De kernwaarden voor het alternatief compacte kernen in een werkend buitengebied is meervoudig en zuinig ruimtegebruik, met de nadruk op 'people'.

Kern

In dit alternatief blijft de kern Heerenveen zoveel mogelijk binnen de bestaande bebouwde kom. De kern Heerenveen versterkt haar menselijke maat en korte reisafstanden door vooral in te zetten op inbreiding en verdichting. Binnen de bebouwingscontouren worden grondgebonden woonwijken geleidelijk omgevormd

naar een divers woningaanbod met meer gestapelde woningen en compacte appartementen, gericht op een- en tweepersoonshuishoudens. In de dichter bebouwde wijken is er meer sociale interactie en een hogere sociale veiligheid.

Op alle bedrijventerreinen wordt maximaal verdicht met bouwen in de hoogte en stapeling van functies. Op de bedrijventerreinen met minder zware bedrijvigheid wordt wonen toegevoegd, zodat op sommige plekken wonen en werken elkaar afwisselen. Als verdichting niet volstaat is beperkt uitbreiden mogelijk bij de noordelijke oksel van het klaverblad (bedrijven) en in Heerenveen-West (wonen). Door de hogere dichtheid van nieuwe en bestaande wijken ontstaan kansen voor extra voorzieningen in de wijken en voor een collectief warmtenet.

Duurzame opwekking wordt primair op daken voorzien en wind wordt alleen toegestaan op plekken waar het de verdichting niet belemmert. Mobiliteit is gericht op lopen, fietsen en openbaar vervoer. Bij de entrees van Heerenveen komen P+R's en het openbaar vervoer wordt versterkt, inclusief een tweede station bij Thialf. Omdat verdichting invloed heeft op stedelijk groen wordt deze strategie gekoppeld aan gerichte natuur- en watercompensatie in de randzones, zoals uitbreiding van Oranjewoud, herstel van meanders van de Tjonger en vernatting in noordelijke veengebieden.

Dorpen

Ook de andere dorpen blijven zoveel mogelijk binnen de bestaande bebouwde kom. Verdichting vindt plaats doordat grote grondgebonden woningen gesplitst worden of vervangen worden door kleinere woningen. Doordat mensen dicht bij elkaar wonen versterkt ook hier de sociale interactie en de sociale veiligheid. Ook in de dorpen geldt dat bedrijventerreinen intensiever gebruikt worden en dat functies zoveel mogelijk worden gecombineerd. Vanuit elk dorp zijn goede verbindingen met Heerenveen, zowel via het openbaar vervoer als met de auto. Elk dorp heeft een groene rand die de overgang vormt naar het buitengebied.

Buitengebied

In het buitengebied wordt geen nieuwe bebouwing mogelijk gemaakt, want die wordt geconcentreerd in de compacte kernen. Het buitengebied houdt primair een landbouwfunctie. Wel wordt het buitengebied meer ingericht voor kleinschalige recreatie zoals wandelen en fietsen, want daar is in de compact ingerichte kernen minder ruimte voor.

Natuurlijke kernen in een natuurlijk buitengebied

De kernwaarden voor het alternatief natuurlijke kernen in een natuurlijk buitengebied betreft het rekening houden met water- en bodemsysteem en een gezonde leefomgeving met de nadruk op 'planet'.

Kern

In dit alternatief ontwikkelt de kern Heerenveen zich tot een groene woonkern waarbij landschap en watersysteem door de bebouwde kom lopen. Binnen bestaande woonwijken en op bedrijventerreinen wordt ruimte teruggewonnen voor groen en water. Straten, hoven en bedrijfscampussen krijgen extra blauwgroene elementen voor beleving, biodiversiteit en waterberging. Heerenveen-West neemt een grotere oppervlakte in dan in het eerste alternatief en wordt met meer groen en water ingericht.

Op bedrijventerreinen wordt waar mogelijk verdicht, maar uitbreidingen worden ruimtelijk ingepast met groene buffers. Mobiliteit ondersteunt de verspreide ontwikkeling met de afronding van de rondweg (Weinmakker-Rottumerweg), versterkte fiets- en OV-verbindingen en nieuwe ontsluitingen met aandacht voor lopen en fietsen. Snelweginpassing kan landschappelijk worden opgelost met ecoducten of gedeeltelijke overkapping.

Dorpen

Ook de dorpen worden groener ingericht. De dorpen worden uitgebreid op een groene manier die past bij de aard en schaal van het dorp. Elk dorp wekt zijn eigen energie op met kleinschalige zonnevelden en kleine clusters voor wind of warmte aan de rand van elk dorp.

Buitengebied

Het buitengebied wordt ingericht naar de mogelijkheden van het water- en bodemsysteem. Bodemdaling in het veengebied wordt gestopt doordat het grondwaterpeil wordt verhoogd tot het maaiveld. Dit heeft gevolgen voor de gewassen die hier geteeld kunnen worden. In het zandgebied vindt agrarisch natuurbeheer plaats op de overgangen van landbouwgrond naar natuur. Recreatie wordt een belangrijkere inkomstenbron in het buitengebied. De beekdalen worden zo klimaatbestendig mogelijk ingericht.

Het buitengebied krijgt meer verschillende functies, die kleinschalig en landschappelijk worden ingepast. Er ontstaan kleinschalige buurtschappen van innovatief gebouwde woningen die onderdeel worden van het landschap. Deze buurtschappen vormen (deels) zelfvoorzienende woongemeenschappen waar collectief energie wordt opgewekt en voedsel wordt verbouwd. Zonnevelden en kleine clusters voor wind of warmte kunnen gecombineerd worden met waterberging en natuurherstel. De buurtschappen zijn bereikbaar per fiets en per (deel-)auto.

De transformatie van delen van het omliggende buitengebied van agrarisch naar woon- en vrijetijdlandschap vraagt heldere transitieafspraken met agrariërs en een zorgvuldige uitwerking van ontsluiting en voorzieningen.

Groeiende kernen in een ontspannen buitengebied

De kernwaarden voor het alternatief groeiende kernen in een ontspannen buitengebied betreft de werkgelegenheid en voorziening voor de regio in stand houden een sterke positie innemen in het Fries Stedelijk Netwerk met de nadruk op 'profit'.

Kern

In dit alternatief, kiest Heerenveen voor schaalvergroting en een sterke rol als stad voor de regio. De kern Heerenveen profileert zich als economische motor en knooppunt in regionale netwerken. Dit vraagt grootschalige uitleglocaties voor wonen, werken en energie. Heerenveen-West biedt in deze variant ruimte voor minimaal circa 4.000 woningen en wordt ingericht als een volwaardige stadswijk met voorzieningen, zorg en onderwijs en eigen vervoerknoppen.

Bedrijventerreinen worden substantieel uitgebreid, denk aan een groei van circa 50 %, vooral gericht op logistiek, circulaire bedrijvigheid en kennisintensieve clusters rond sport en gezondheid bij Thialf/Sportstad.

De mobiliteitsopgave is groot. Realisatie van een volledige rondweg (Weinmakker–Rottumerweg), nieuwe ontsluitingen waaronder mogelijk een extra A32-afrit en parallelwegen langs de A7 zijn randvoorwaardelijk om de extra verkeersstromen op te vangen en het centrum autoluw te houden. Lopen en fietsen blijven belangrijke modaliteiten binnen de kern. Energie en klimaatopgave schalen mee. Energieopwek vindt zoveel mogelijk op één plek in de gemeente plaats, om te profiteren van schaalvoordelen. Grootschalige zonneparken en windturbines worden in samenhang gepland met uitgebreide waterbergingsgebieden en natuurcompensatie. De directe consequentie is een aanzienlijk ruimtebeslag op agrarische grond en veranderende landschapsrelaties met mogelijke vastgroei richting omliggende dorpen.

Dorpen

De dorpen zijn de tegenhanger van het stedelijke Heerenveen. Ook in de dorpen vinden uitbreidingen plaats, waarbij wel oog is voor wat past bij de aard en schaal van het dorp. Deze uitbreidingen zijn minder groen dan in het tweede alternatief, zodat ze intensiever gebruikt kunnen worden.

De dorpen zijn met elkaar verbonden in een sterk dorpennetwerk, waardoor de basisvoorzieningen vanuit elk dorp gemakkelijk te bereiken zijn via verschillende vervoersmiddelen. Via Heerenveen zijn de dorpen verbonden met het stedelijke netwerk. Van de dorpen vindt in Akkrum de grootste groei plaats vanwege de strategische ligging van het dorp tussen Leeuwarden en Heerenveen.

Buitengebied

Het buitengebied kent in dit alternatief twee gezichten. Het nattere veengebied is het groene hart van het Fries stedelijk netwerk. Dit gebied krijgt een sterkere natuurlijke en recreatieve functie.

Het zandgebied behoudt haar primaire landbouwfunctie. Om natuurdoelen te halen ligt de nadruk op technologische oplossingen.

In het buitengebied wordt geen nieuwe woningbouw mogelijk gemaakt, want die wordt geconcentreerd in de uitbreidingen van de kernen.

Concretisering alternatieven

Voor de verschillende thema's wordt per alternatief voor elk deelgebied concrete invulling gegeven. Dit wordt uitgewerkt aan de hand van verschillende thema's, zoals economie, mobiliteit, gezondheid, et cetera.

4

BEOORDELINGSKADER

Dit hoofdstuk geeft aan hoe in het OER de beoordeling wordt gegeven en op welke aspecten de alternatieven worden beoordeeld.

4.1 Beoordelingsmethode

In het OER worden drie verschillende type beoordelingen gegeven:

- 1 de beoordeling van de huidige staat (referentiesituatie) en kwaliteit van de leefomgeving ten opzichte van wettelijke normen en gemeentelijke doelen;
- 2 de beoordeling van de effecten van de alternatieven op de leefomgevingsthema's. Dit geeft aan of de alternatieven leiden tot kansen of risico op deze thema's;
- 3 de beoordeling van het doelbereik van de alternatieven en het voorkeursalternatief (het toekomstbeeld van de omgevingsvisie). Dit laat zien waar er meer of minder potentie is om de gestelde opgaven en doelen te bereiken met de voorgenomen keuzes.

De beoordelingswijze 1 en 2 gaan over leefomgevingseffecten en worden in onderstaande paragraaf toegelicht. Beoordelingswijze 3 gaat over doelbereik en wordt in paragraaf 4.3 toegelicht.

Beoordeling van de huidige staat van de leefomgeving en de referentiesituatie

Bij beschouwing van de indicatoren wordt een kwalitatieve beoordeling gegeven van de huidige staat. Indien van toepassing, worden gestelde normen gehanteerd als maatlat voor de beoordeling. In andere gevallen worden gemeentelijke beleidsdoelen gebruikt. Het niet of niet geheel voldoen aan deze normen of doelen vormt een knelpunt. Wanneer concrete, meetbare beleidsdoelen regelmatig ontbreken wordt de beoordeling overwegend gebaseerd op een vergelijking met provincie Fryslân en/of Nederland. Voor de beoordeling van de huidige situatie wordt een driepuntschaal gebruikt (zie tabel 4.1). Per aspect wordt beschreven ten opzichte van wat de beoordeling plaats vindt. Indien er geen beleid of referentie beschikbaar is, wordt de staat van de leefomgeving van Heerenveen wel beschreven, maar wordt er geen beoordeling gegeven.

Elk aspect wordt beoordeeld, gebaseerd op de indicatoren (zie tabel 4.4). Sommige aspecten hebben meerdere samenhangende indicatoren. Deze set van indicatoren geven samen een beeld van het te beoordelen aspect. Er wordt geen kwantitatieve weging toegepast tussen de verschillende indicatoren.

Tabel 4.1 Beoordelingsschaal voor de huidige staat en de referentiesituatie

Score	Toelichting
😊	de staat is goed, er is geen verbetering nodig. Doelstellingen worden maximaal behaald en er zijn geen knelpunten
😐	de staat is redelijk, verbetering is wenselijk. Doelstellingen worden minimaal behaald en er zijn lokaal enkele knelpunten
😞	de staat is slecht, verbetering is noodzakelijk. Doelstellingen worden niet gehaald en er zijn gemeentebreed veel knelpunten

Beoordeling van de effecten van alternatieven op de leefomgeving

Voor elk van de alternatieven worden de effecten op de thema's uit het beoordelingskader (paragraaf 4.2) bepaald en beoordeeld. De beoordeling van de milieueffecten wordt gedaan ten opzichte van de referentiesituatie met behulp van de beoordelingsschaal in tabel 4.2.

Tabel 4.2 Beoordelingsschaal voor de effecten van de alternatieven

Score	Toelichting
++	zeer positief effect; sterke verbetering ten opzichte van de referentiesituatie
+	positief effect; verbetering ten opzichte van de referentiesituatie
0	neutraal; geen of nauwelijks verandering ten opzichte van de referentiesituatie
-	negatief effect; verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie
--	zeer negatief effect; sterke verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie

Beoordeling van het doelbereik

Naast het beschrijven en beoordelen van leefomgevingseffecten bevat het OER ook een beoordeling van het doelbereik. Hierbij staat de vraag centraal in hoeverre de gestelde opgaven, ambities en doelen met het alternatief behaald kunnen worden. De beoordeling laat zien waar er meer of minder potentie is om de gestelde opgaven en doelen te bereiken met de voorgenomen keuzes. Bij deze inschatting wordt gebruik gemaakt van de beoordelingsschaal in tabel 4.3.

Tabel 4.3 Toetsing doelbereik

Score	Toelichting
	hoge potentie voor het behalen van het doel
	beperkte potentie voor het behalen van het doel
	geen potentie voor het behalen van het doel

4.2 Beoordelingskader leefomgevingseffecten

Het beoordelingskader bevat de thema's, aspecten, indicatoren, bronnen en methoden voor het onderzoek. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de thema's en aspecten, beleidsthema's en onderdelen van het MER. De thema's, aspecten, indicatoren, worden in de paragrafen per thema nader toegelicht. De bronnen en methode worden in nog op te stellen Staat van de Leefomgeving en het OER nader uitgewerkt. Alle aspecten worden in het OER op een kwalitatieve manier beoordeeld.

Het Planbureau Fryslân heeft voor Brede Welvaart diverse beoordelingsaspecten opgenomen. Brede Welvaart betekent niet alleen een uitbreiding van het economische met welzijn en welbevinden, maar ook een samenhangende benadering op de thema's landschap, milieu, economie, werkgelegenheid, infrastructuur, waterhuishouding, wonen, huisartsenzorg, toerisme, energie en onderwijs. De relevante thema's voor de fysieke leefomgeving zijn overgenomen in het beoordelingskader.

Tabel 4.4 Beoordelingskader OER Heerenveen

Beoordelingsthema's	Aspecten	Indicatoren
bevolking	bevolkingsontwikkeling	- aantal inwoners - vergrijzing (aandeel 65+/75+) - vergroening (aandeel jeugd)
welzijn	ervaren leefbaarheid	- tevredenheid leefsituatie (onder andere kwaliteit voorzieningen)
	financiële positie huishoudens /armoede en bestaanszekerheid	- aandeel huishoudens met een laag inkomen
werk	werkgelegenheid	- arbeidsparticipatie - match tussen opleidingsniveau en werkaanbod (arbeidspotentieel)
	opleidingsniveau	- verdeling opleidingsniveau beroepsbevolking (laag/middelbaar/hog)
wonen	beschikbaarheid woningen	- aantal en type huishoudens - aantal woningen - type/geschiktheid woningen - vraagdruk sociale huurwoningen
	betaalbaarheid	- gemiddelde woningprijs - percentage eigendom woningcorporatie
samenleving	sociale cohesie	- inwoners met regelmatig sociaal contact
	eenzaamheid	- inwoners dat matig tot ernstig eenzaam is
veiligheid	sociale veiligheid	- inwoners dat zich veilig voelt
	omgevingsveiligheid	- # kwetsbare gebouwen en locaties nabij PR 10-6contouren
	verkeersveiligheid	- aantal verkeersongevallen
bereikbaarheid	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	- bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer
	bereikbaarheid openbaar vervoer	- bereikbaarheid openbaar vervoer
	bereikbaarheid langzaam verkeer	- bereikbaarheid fietsers - bereikbaarheid voetgangers
	toegankelijkheid voorzieningen	- toegankelijkheid maatschappelijke voorzieningen - toegankelijkheid recreatieve voorzieningen - toegankelijkheid deelmobiliteit
natuur	biodiversiteit	- aanwezigheid en kwaliteit beschermde soorten
	natuurgebieden	- oppervlakte en kwaliteit NNN en Natura 2000 - aansluiting NNN structuur/ groenblauwe structuren
bodem	bodemkwaliteit	- bodemvitaliteit - bodemverontreiniging
	bodemdaling	- mate van bodemdaling
water	waterveiligheid	- mate waarin vitale, kapitaalintensieve en kwetsbare

Beoordelingsthema's	Aspecten	Indicatoren
klimaatadaptatie		functies worden blootgesteld aan waterveiligheidsrisico's
	wateroverlast	- kans op wateroverlast
	waterkwaliteit	- oppervlaktewaterkwaliteit - grondwaterkwaliteit
	waterbeschikbaarheid	- oppervlaktewaterkwantiteit - grondwaterkwantiteit
	hittestress	- omvang hittestressgevoelige gebieden
	droogte	- droogterisico
klimaat en circulariteit	waterbergend vermogen	- beschikbare waterbergingscapaciteit
	broeikasgassen	- CO ₂ -uitstoot
	circulariteit	- materiaalstromen - huishoudelijk afval
landschap & cultuurhistorie	aandeel hernieuwbare energie	- aandeel hernieuwbare energie in totale energievoorziening
	landschap	- kwaliteit van (bijzondere) landschapstypen
	cultuurhistorie	- kwaliteit cultuurhistorische waarden - beschermde stads- en dorpsgezichten
	archeologie	- kwaliteit archeologische waarden
gezonde leefomgeving	ervaren gezondheid	- inwoners met (zeer) goede ervaren gezondheid - gemiddeld aantal gezonde levensjaren
	gezonde leefstijl	- inwoners met overgewicht - inwoners dat voldoet aan beweegrichtlijnen - aanbod sportfaciliteiten
	luchtkwaliteit	- jaargemiddelde concentraties NO ₂ , PM ₁₀ , PM _{2,5}
	geluid	- geluidbelasting van (spoor)verkeer, industrie en windturbines
	geur	- aantal geur gehinderde
	gewasbescherming	- gebruik pesticiden

Er wordt een totaalbeoordeling per criterium gegeven voor de gehele gemeente Heerveen. Daar waar de situatie wezenlijk verschilt binnen de gemeente Heerenveen, wordt dit toegelicht. Hiervoor worden de gebiedsindelingen gehanteerd.

Passende Beoordeling

Wanneer significante negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet zijn uit te sluiten, is een Passende beoordeling op grond van de Omgevingswet noodzakelijk. De Omgevingsvisie van de gemeente Heerenveen schetst een beeld voor de fysieke leefomgeving van de gemeente op de langere termijn (2050). In de omgevingsvisie worden keuzes gemaakt, waarvan het op voorhand niet is uit te sluiten dat deze keuzes afzonderlijk of in samenhang kunnen leiden tot significante gevolgen op Natura 2000-gebieden in en

rondom de gemeente Heerenveen (zoals bijvoorbeeld het Natura 2000-gebied De Deelen). De Passende beoordeling voor de omgevingsvisie sluit aan bij het abstractieniveau van de omgevingsvisie. Gezien het abstracte karakter van de beleidskeuzes is de Passende beoordeling op hoofdlijnen.

5

VERVOLG

5.1 Inzage van de NRD

De NRD ligt van gedurende zes weken ter inzage. Tijdens de inzageperiode van de NRD vindt een (openbare) informatiemarkt plaats over de onderzoeksmethode en de eerste resultaten van het onderzoek naar de actuele staat van de leefomgeving. Tijdens deze termijn kan eenieder schriftelijk een reactie geven op het voornemen om een OER op te stellen voor de Omgevingsvisie en de voorgenomen reikwijdte en detailniveau van het OER. In een reactienota geeft de gemeente Heerenveen aan hoe met deze reacties is omgegaan bij het opstellen van het OER.

5.2 Procedure omgevingsvisie en OER

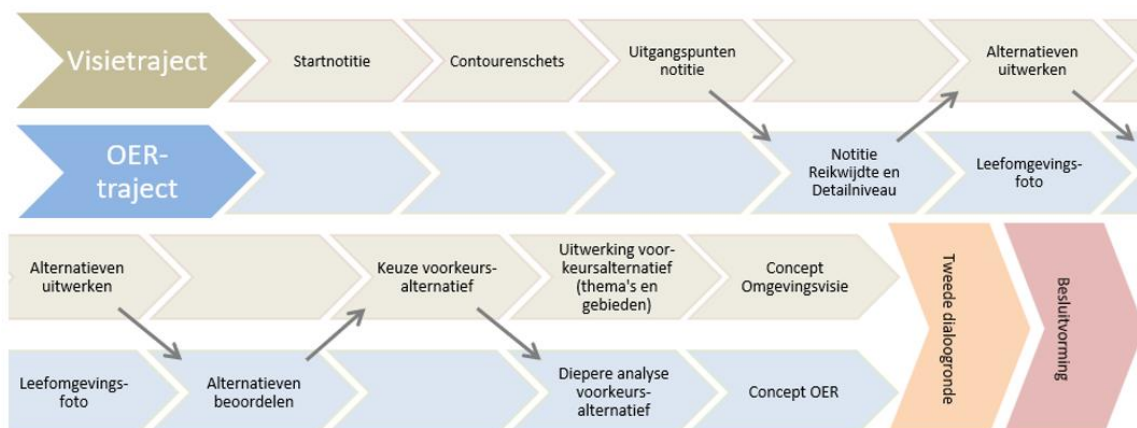
Het uitwerken van de uitgangspunten naar een (ontwerp) Omgevingsvisie bestaat uit twee parallel lopende trajecten:

- het 'Visietraject', waarin de beleidsmatige keuzes worden gemaakt;
- het 'OER-traject', waarin wordt onderzocht wat de omgevingseffecten van beleidskeuzes zijn.

De twee trajecten lopen gelijk op en zijn onderling afhankelijk van elkaar. Zoals in onderstaand processchema met de grijze pijlen wordt weergegeven, zijn stappen in het ene traject nodig om in het andere traject verder te komen.

Beide trajecten leveren een product op. Het visietraject levert de concept Omgevingsvisie op, het OER-traject levert een concept Omgevingseffectrapportage op. Het doel is dat de besluitvorming in januari 2027 kan starten.

Afbeelding 5.1 Onderdelen van het visietraject en het OER-traject op hoofdlijnen

Een OER volgt de stappen in de mer-procedure. De formele procedure start met een kennisgeving van het voornemen tot het opstellen van een OER voor omgevingsvisie. Op basis van de NRD (voorliggende notitie) krijgt iedereen de gelegenheid om te reageren. De reacties en adviezen worden betrokken bij het opstellen van het OER. De wijze waarop met de reacties en adviezen is omgegaan volgt in een reactienota die bij de ontwerp-omgevingsvisie en het OER wordt gepubliceerd.

Het OER bij de ontwerp-omgevingsvisie wordt uiteindelijk één van de achtergronddocumenten bij de ontwerp-omgevingsvisie en doorloopt daarmee de wettelijke procedure die bij een omgevingsvisie hoort. Daarbij is ook weer gelegenheid voor iedereen om zienswijzen in te dienen voordat de omgevingsvisie (inclusief definitief OER) vastgesteld wordt. Tabel 5.1 bevat een overzicht van de stappen in het proces en de procedure.

Tabel 5.1 Proces stappen procedure vaststelling omgevingsvisie

Stap	Uitleg
openbare kennisgeving	het voornemen om een omgevingsvisie te gaan opstellen en een plan-mer-procedure te doorlopen wordt openbaar aangekondigd met de bekendmaking van voorliggende NRD
ter inzage leggen NRD	deze NRD wordt 6 weken ter inzage gelegd. De reacties worden beantwoord in een reactienota
raadpleging bestuursorganen en -instanties	bestuursorganen en instanties die met de omgevingsvisie te maken kunnen krijgen, worden geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau
opstellen OER	het OER wordt opgesteld volgens de voorgestelde reikwijdte en het detailniveau en de inhoudsvereisten uit de Omgevingswet. Naar aanleiding van de eventuele zienswijzen en adviezen wordt de onderzoeksopzet uit de NRD aangepast in het OER
opstellen omgevingsvisie, inclusief motivering mer en participatie	de omgevingsvisie van Heerenveen wordt opgesteld met motivering van OER en participatie
ter inzage leggen OER als bijlage van het ontwerp omgevingsvisie	het OER wordt, gelijktijdig met het ontwerp projectbesluit voor 6 weken ter inzage gelegd. Eenieder kan een zienswijze indienen. Hierbij wordt via de reactienota NRD ook aangegeven hoe reacties en adviezen op de NRD zijn betrokken bij het OER
toetsingsadvies Commissie mer	de Commissie mer wordt om advies gevraagd over het OER
vaststellen omgevingsvisie	de Raad stelt de omgevingsvisie vast. In de omgevingsvisie wordt aangegeven hoe met de resultaten van het OER, participatie, de zienswijzen en het advies van de Commissie mer is omgegaan
monitoring en evaluatie van de effecten na realisatie	het is verplicht om (na realisatie) de daadwerkelijk optredende milieugevolgen van de uitvoering van het plan te monitoren en te evalueren

5.3 Participatie

Participatie vormt een onlosmakelijk onderdeel van een goede omgevingsvisie. De Omgevingsvisie heeft betrekking op de omgeving die inwoners, ondernemers, bezoekers allen gebruiken. De keuzes in de Omgevingsvisie zijn bepalend voor de toekomstige inrichting en het toekomstige gebruik van de ruimte in de gemeente Heerenveen. Het is ook een wettelijke verplichting bij de omgevingsvisie.

De gemeente Heerenveen heeft voor het vervolgproces vernieuwen omgevingsvisie een participatieaanpak opgesteld. Het participatieplan bij de omgevingsvisie beschrijft het doel, de doelgroepen en de werkwijze

van participatie bij de omgevingsvisie. Voor het vernieuwen van de Omgevingsvisie wordt ingezet op de participatievormen informeren, inspreken en consulteren. Hoe hoger het belang en de invloed van de doelgroep, des te hoger is ook de mate van participatie. De verschillende doelgroepen worden als volgt betrokken, zie tabel 5.2

Voor de Omgevingsvisie 1.0 heeft er uitgebreide participatie plaatsgevonden. Bij het vernieuwen van de Omgevingsvisie bouwen we verder op de informatie die toen verzameld is. Dit betekent dat we de participatie meer richten op georganiseerde partijen.

Tabel 5.2 Doelgroepen en participatieaanpak

Doelgroep	Beoogde rol	Hoe wordt deze doelgroep benaderd	Hoe krijgt deze doelgroep informatie
gemeenteraad	consulteren	uitnodiging voor dialoogsessie	- via brieven vanuit het college van B&W - via info-/dialoogsessies
jongeren	consulteren	contact via school/Tienskip	via school/Tienskip
ondernemersverenigingen	consulteren	uitnodiging voor workshops uitnodiging voor tweede dialoogronde	- via mails vanuit de projectgroep - via betreffende accountmanager
wijk- en dorpsbelangen	consulteren	uitnodiging voor workshops uitnodiging voor tweede dialoogronde	- via brieven vanuit het college van B&W - via mails vanuit de projectgroep - via betreffende wijkmanager - via (indien gewenst) een presentatie tijdens de Algemene Ledenvergadering
maatschappelijke partners	consulteren	uitnodiging voor workshops uitnodiging voor tweede dialoogronde	via mails vanuit de projectgroep
Friese overheden (ambtelijk)	consulteren/ inspreken	uitnodiging voor tweede dialoogronde	via mails vanuit de projectgroep
Friese overheden (bestuurlijk)	inspreken	worden geattendeerd op het publiceren van documenten	via brieven vanuit het college van B&W
inwoners en ondernemers	inspreken/ informeren	via de website en communicatiekanalen gemeente	via de website en communicatiekanalen gemeente

Activiteiten

Er worden diverse participatieactiviteiten georganiseerd om invulling te geven aan de omgevingsvisie en het OER.

Inspiratie van jongeren

In samenwerking met onderwijs worden jongeren uitgedaagd om na te denken over hoe zij de toekomst van de gemeente voor zich zien. Een eerste stap hierin is deelname aan een Tienskip dag in maart 2026. Na die dag wordt bepaald hoe hier specifiek voor gemeente Heerenveen een vervolg aan kan worden gegeven. Het doel is dat het consulteren van jongeren inspirerende beelden en ideeën oplevert.

Workshop 1 - Alternatieven & effecten

Wanneer de alternatieven verder zijn uitgewerkt en de effecten ervan zijn beoordeeld, worden deze gepresenteerd. Deze bijeenkomst is het vervolg op de bijeenkomst bij 'Onderzoeksmethode & staat van de leefomgeving'. Naast informeren worden deelnemers gevraagd om hun voorkeuren en zorgen per alternatief aan te geven.

Dialogsessie raad

De vernieuwing van de Omgevingsvisie wordt verdeeld over twee raadsperiodes. De raad van 2022-2026 heeft de startnotie [ref.1] en uitgangspuntennotie [ref.3] vastgesteld. Het is aan de nieuwe raad om te besluiten over de nieuwe Omgevingsvisie. Voordat het zover is, is het belangrijk om van de nieuwe raad te weten:

- hoe de raad kijkt naar de eerder vastgestelde uitgangspunten;
- hoe de raad kijkt naar de uitwerking van de uitgangspunten naar de nieuwe Omgevingsvisie.

Om deze onderwerpen tijdig met de nieuwe raad te bespreken wordt een dialogsessie in september voorbereid.

Workshop 2 - Voorkeursalternatief & uitwerking per gebied

Deze vier bijeenkomsten vinden plaats wanneer een voorkeursalternatief is gekozen en uitgewerkt. De bijeenkomsten zijn bedoeld om te informeren over het voorkeursalternatief en om aan de hand van het voorkeursalternatief verder in te zoomen op een specifiek gebied.

Het voorstel is om het inzoomen op gebieden in vier groepen te organiseren:

- 1 de bedrijventerreinen en andere werklocaties in de gemeente;
- 2 de dorpen Akkrum-Nes, Aldeboarn, Haskerdijken-Nieuwebrug, Aengwirden, Gersloot-Polder en het omliggende buitengebied in het noordelijk deel van de gemeente;
- 3 de dorpen Jubbega, Hoornsterzwaag, Oude- & Nieuwehorne, Katlijk, Mildam, De Knipe, Bontebok en het omliggende buitengebied in het oostelijk deel van de gemeente;
- 4 de wijken van kern Heerenveen, de dorpen Nieuweschoot, Oudeschoot, Oranjewoud en het omliggende buitengebied.

De centrale vragen tijdens deze bijeenkomsten zijn: *Welke kansen en risico's heeft het voorkeursalternatief voor specifieke locaties en thema's? Welke onderdelen uit de gebiedsgerichte uitwerking van de huidige Omgevingsvisie (2021) moeten aangepast worden? en Hoe passen we de uitgangspunten toe op het betreffende gebied?* Deze brede vragen zullen in de voorbereiding op de bijeenkomsten opgesplitst worden in concretere vragen.

Tweede dialoogronde

Wanneer de omgevingsvisie in concept klaar is vinden er drie bijeenkomsten plaats, gericht op:

- Friese overheden (ambtelijk);
- maatschappelijke partners;
- wijk- en dorpsbelangen.

Voor de eerste groep is dit het eerstvolgende contactmoment na de eerste bijeenkomsten in juni 2025 (eerste dialoogronde). Met deze groepen is de centrale vraag: *Zijn de resultaten van de eerste dialoogronde goed verwerkt in de concept Omgevingsvisie?*

De maatschappelijke partners en wijk- en dorpsbelangen zijn tussentijds betrokken geweest bij de workshops. Tijdens deze bijeenkomst gaat het weer om de hele gemeente, in plaats van een specifiek gebied. De centrale vraag is dan ook: *zijn de resultaten van de workshops goed verwerkt in de concept Omgevingsvisie?*

Ter inzagelegging ontwerp Omgevingsvisie & OER

Tijdens de inzageperiode zal er een open inloopmoment plaatsvinden voor iedereen die vragen heeft bij de ontwerp Omgevingsvisie en ontwerp OER. Ook zal er gelegenheid zijn voor het indienen van mondelinge en schriftelijke zienswijzen.

Verslagen van de bijeenkomsten en de reactienota op de zienswijzen worden als bijlagen toegevoegd aan de nieuwe Omgevingsvisie.

REFERENTIES

- 1 Startnotitie Vernieuwen Omgevingsvisie (24 oktober 2024) Gemeente Heerenveen
<https://heerenveen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/0597680b-5e0e-49c7-a3b6-66f077e204a2?documentId=2bea41df-08da-4930-a51f-d3faf619e3ec&agendaltemId=cdb49c5d-7031-434d-8c24-eb8321e88573>.
- 2 Bouwstenen Vernieuwen Omgevingsvisie (17 september 2024) Gemeente Heerenveen
<https://heerenveen.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/39891b8a-d50b-4553-b542-20d8727166a4>.
- 3 Uitgangspuntennotitie Vernieuwen Omgevingsvisie (december 2025) Gemeente Heerenveen
<https://www.heerenveen.nl/wp-content/uploads/2018/08/Uitgangspunten-Vernieuwen-Omgevingsvisie-Vastgesteld-11-december-2025.pdf>
- 4 Vernieuwen omgevingsvisie Contourenschets (z.d.) gemeente Heerenveen.
- 5 Bedrijventerrein Klaverblad Noordoost (13 oktober 2022) Gemeente Heerenveen
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151585/202207147-1-r3/>.
- 6 Bestemmingsplan Oude- en Nieuwehorne - De Fjilden (14 maart 2014) gemeente Heerenveen
<https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/documenten/NL.IMRO.0074.BPNDeFjildenOHNH-VG01/regels?bestuurslaag=gemeente&kaartbeeld=transparantie,1,33&locatie-stelsel=RD&locatie-x=200747&locatie-y=552015&annotatie=NL.IMRO.32,bestemmingsvlakken&session=61e499fd-4421-408a-ba00-9948f48b8db3#NL.IMRO.PT.regels.s126>.
- 7 Heerenveen - Skoatterwâld 2e en 3e fase (16 juli 2018) Gemeente Heerenveen
<https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/documenten/NL.IMRO.0074.Skoatterwald2en3-VG01/regels?bestuurslaag=gemeente&kaartbeeld=transparantie,1,33&locatie-stelsel=RD&locatie-x=193625&locatie-y=551952&annotatie=NL.IMRO.GA393345,gebiedsaanduidingen&session=61e499fd-4421-408a-ba00-9948f48b8db3>.
- 8 Tjalleberd De Eide (05 juli 2010) Gemeente Heerenveen <https://www.heerenveen.nl/kavel/kavels-tjalleberd/>.
- 9 Hepkema's park (21 februari 2025) Gemeente Heerenveen
<https://heerenveen.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/bd1f2c6b-e5cd-433d-8d0f-9bc14ee037ab>.
- 10 Heerenveen - It fean plantsoen <18 juni 2018> Gemeente Heerenveen
https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/documenten/NL.IMRO.0074.ItFeanPlantsoen-VG01/regels?kaartbeeld=Actueel_orthoHR,1,100,transparantie,1,42&session=c8835405-489c-4ed3-9bba-c746f6e329b3.
- 11 Kop van Skoatterwâld (8 april 2024) Gemeente Heerenveen
<https://www.heerenveen.nl/kavel/skoatterwald-de-singels/>.
- 12 Herinrichting Royal Jongbloed (10 juni 2021) Gemeente Heerenveen
https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/documenten/NL.IMRO.0074.BPNHVJongbloed-VG01/toelichting?regelsandere=regels&kaartbeeld=transparantie,1,42,Actueel_orthoHR,0,100&locatie-stelsel=RD&locatie-x=192835&locatie-y=550153&session=c8835405-489c-4ed3-9bba-c746f6e329b3.

